

**Η ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ
ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ**

**Διακόνισσες:
Παρελθόν-Παρόν-Μέλλον**

**31 Ιανουαρίου - 02 Φεβρουαρίου 2020
(Με τους χαιρετισμούς και περιλήψεις των εισηγήσεων)**

ΟΡΓΑΝΩΣΗ:

Θέμα του συμποσίου:

- Η αναβίωση του θεσμού των Διακονισσών
- Βιβλική, λειτουργική, Πατερική, αρχαιολογική κανονική, θεολογική, και ιστορική ανάλυση
- Κριτική θεολογική αποτίμηση των προσφάτων εξελίξεων στην Ορθόδοξη Εκκλησία, και όχι μόνο

Δηλώσεις εξ αποστάσεως συμμετοχής:

Μέχρι 100 άτομα και έως τις 25 Ιανουαρίου στα

E-mail: p.vassiliadis@ihu.edu.gr και

e.vlachopoulou@ihu.edu.gr

Οργανωτική Επιτροπή:

Ομότ. Καθ. Πέτρος Βασιλειάδης

Διευθυντής του ΜΟΕΤ

Αναπλ. Καθ. Μανώλης Μανωλεδάκης

Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος

Επικ. Καθ. Πέτρος Παναγιωτόπουλος

Αντιπρόεδρος του CEMES

Δρ. Αικατερίνα Δροσιά

Μέλος του ΔΣ του CEMES

Η επιλεγείσα εικόνα του συμποσίου είναι η ψηφιδωτή απεικόνιση της Θεοτόκου στην κόγχη του Καθεδρικού Ναού της Αγ. Σοφίας του Κιέβου, των αρχών της β' χιλιετίας, όχι όμως ως βρεφοκρατούσας, αλλά ως διακόνισσας

Τόπος συμποσίου: Αίθουσα Α5 του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος

14^ο χιλ. εθνικής οδού Θεσσαλονίκης - Ν. Μουδανιών | Θέρμη-Θεσσαλονίκη

Τηλέφωνα επικοινωνίας: +306973235924, +306984471163 και +306996559216

Εναρκτήρια συνεδρία. Μηνύματα-Χαιρετισμοί

Μήνυμα της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου

Τῷ Ἐλλογιμωτάτῳ κυρίῳ Πέτρῳ Βασιλειάδῃ, Ὁμοτίμῳ Καθηγητῇ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Προέδρῳ τοῦ Κέντρου Οἰκουμενικῶν, Ἱεραποστολικῶν καί Περιβαλλοντικῶν Μελετῶν «Μητροπολίτης Παντελεήμων Παπαγεωργίου», τέκνῳ τῆς ἡμῶν Μετριότητος ἐν Κυρίῳ ἀγαπητῷ, χάριν καί εἰρήνην παρά Θεοῦ.

Μετ' ἰδιαιτέρας χαρᾶς ἐπληροφορήθημεν περί τοῦ ὑπό τοῦ ὑμετέρου Κέντρου, ἐν συνεργασίᾳ μετά τοῦ Διεθνoῦς Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου, διοργανομένου ἐν Θεσσαλονίκῃ Διεθνoῦς Ἐπιστημονικοῦ Συμποσίου ἐπί τοῦ θέματος «Ὁ θεσμός τῶν Διακονισσῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ: παρελθόν-παρόν-μέλλον». Ὅθεν, ἀπό τῆς τοῦ Κωνσταντίνου Πόλεως, ἀπευθύνομεν ὑμῖν, τοῖς σχοῦσι τήν πρωτοβουλίαν τῆς διοργανώσεως τῆς σημαντικῆς ταύτης ἐκδηλώσεως, ὡς καί τοῖς Ἐλλογιμωτάτοις εἰσηγηταῖς καί τοῖς λοιποῖς συνέδροις, τά θερμά Πατριαρχικά ἡμῶν συγχαρητήρια.

Ἡ Ἐκκλησία ποτέ δέν ἔπαυσε νά ἐνθαρρύνῃ τάς γυναῖκας πρός συμμετοχήν εἰς διακονήματα εἰς διαφόρους τομεῖς τοῦ πολυδιαστάτου ἔργου τῆς καί νά ἀναζητῇ νέας δυνατότητας καί τρόπους διά καρποφόρον προσφοράν αὐτῶν εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν ζωήν. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, φρονοῦμεν ὅτι πρέπει νά συνεχισθῇ ἡ προσπάθεια ἀναζωπυρώσεως τῆς τάξεως τῶν διακονισσῶν, μέ δεδομένον ὅτι, ἤδη ἀπό τῆς Ἀποστολικῆς ἐποχῆς, αἱ διακόνισσαι πολλά προσήνεγκον εἰς τήν οἰκοδομήν τῶν πιστῶν, τιμῶμεναι ἰδιαιτέρως ὑπ' αὐτῶν. Παρά τό γεγονός ὅτι κατά περιόδους ὁ θεσμός τῶν διακονισσῶν ἠτόνισε, δέν κατηργήθη ποτέ ἐπισήμως ὑπό τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ μακαριστός Καθηγητής καί Ἄρχων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Εὐάγγελος Θεοδώρου ὑπῆρξεν ὁ ἀκαταπόνητος ὑποστηρικτής τῆς ἀπόψεως ὅτι αἱ διακόνισσαι ἐγκαθίσταντο εἰς τό λειτούργημα τῶν ὄχι δι' ἀπλῆς εὐλογίας ἢ χειροθεσίας, ἀλλά διά μυστηριακῆς χειροτονίας, ἡ ὁποία ἐτελεῖτο εἰς τό Ἱερόν Βῆμα, ἔμπροσθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης, κατά τήν Θεῖαν Λειτουργίαν, ὅπως καί ἡ χειροτονία διακόνου. Διάκονοι καί διακόνισσαι ἔχουν, κατά τόν Καθηγητήν, «μυστηριακὴν διακονικὴν ἱερωσύνην», μέ μόνην διαφορὰν τό ὅτι ὁ διάκονος δύναται ἀργότερον νά ἀποκτήσῃ τήν «ἱερουργικὴν ἱερωσύνην» τοῦ πρεσβυτέρου, ἐνῶ ἡ διακόνισσα δέν ἔχει αὐτήν τήν δυνατότητα. Ὁ ἰσχυρισμός ὅτι ὑπάρχουν πολλαὶ ἀξιέπαινοι γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀξιολογικωτάτην προσφοράν εἰς πολλοὺς τομεῖς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου, καί κατά συνέπειαν δέν ὑφίσταται ἀνάγκη διακονισσῶν, ἔχει μόνον πραγματιστικὴν καί ὄχι ἐκκλησιολογικὴν ἀξίαν. Δραττόμεθα τῆς εὐκαιρίας διά νά ἐξάρωμεν τήν ἀνεκτίμητον προσφοράν τῶν Ὁρθοδόξων γυναικῶν καθ' ὅλην τήν ἱστορικὴν πορείαν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐπιθυμοῦμεν, ἀντὶ ἄλλου ἡμετέρου σχολίου, νά ἀναφέρωμεν ὅσα κατέθεσεν ὁ ἀείμνηστος Καθηγητής τῆς Λειτουργικῆς Ἰωάννης Φουντούλης διά τήν σημασίαν τῆς γυναικείας συμβολῆς εἰς τήν ἐκκλησιαστικὴν ζωήν. Γράφει ὁ σοφός Καθηγητής: «Ἐλεγε πρό ἐτῶν ἓνας ἀπλοϊκός, ἀλλά σοφός καί εὐλαβῆς ἄνθρωπος: "Ἄν δέν ὑπῆρχαν γυναῖκες δέν θά ὑπῆρχε θρησκεία". Ἐννοοῦσε τῇ Θεῖᾳ Λατρείᾳ, πού ἦταν γι' αὐτόν ταυτόσημος μέ τῇ "θρησκείᾳ". Καί σ' αὐτῇ –τῇ Θεῖᾳ Λατρείᾳ–, μέ τήν ἀφελότητα τῆς καρδιάς του, περιελάμβανε ὅλα τά μικρά πράγματα πού συνιστοῦν τήν μεγάλη ὑπόθεση τῆς Θεῖας Λατρείας: τό νά προσκαρτεροῦν στοὺς ναοὺς καί στίς ἱερές Ἀκολουθίες, νά ψάλλουν στίς Παρακλήσεις καί στοὺς Χαιρετισμοὺς, νά ἀνάβουν τά καντήλια καί κεριά, νά θυμιάζουν, νά ζυμώνουν καί νά προσφέρουν πρόσφορα καί ἄρτους, νά ἐτοιμάζουν κόλυβα, νά στολίζουν καί νά καθαρίζουν ναοὺς καί ἐξωκκλήσια, νά ξέρουν πότε εἶναι γιορτή, σχολή καί νηστεία καί νά ρυθμίζουν ἀνάλογα τῇ ζωῇ τῆς οἰκογένειάς τους, νά διδάσκουν στά παιδιά τους καί στά παιδιά τῶν παιδιῶν τους – γιατί ὄχι καί στοὺς ἄνδρες τους πῶς νά προσεύχονται καί πῶς νά μετέχουν στή λατρεία τοῦ Θεοῦ, νά προσέρχονται στίς λειτουργικὲς συνάξεις τοῦ Κυριακοῦ καί τῶν ἑορτῶν, νά προετοιμάζονται καί νά μετέχουν στά ἄχραντα μυστήρια. Εἶχε, νομίζω, δίκιο».

Ἐν κατακλείδι, ἀποτίοντες φόρον τιμῆς εἰς τόν χορόν τῶν ἁγίων γυναικῶν τῆς Ἐκκλησίας μας καί ὑποκλινόμενοι ἐνώπιον τῶν μοναζουσῶν, τῆς ὀλικῆς ἀφοσιώσεώς των εἰς τόν Χριστόν καί εἰς τήν Ἐκκλησίαν, καί ἐξαίροντες τό διακονικόν πνεῦμα καί τήν θυσιαστικὴν ἀγάπην πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων γυναικῶν, τῶν ἀληθευουσῶν ἐν ἀγάπῃ, καταστέφομεν πατρικῶς διά τῶν ἐνθέρμων εὐχῶν τῆς ἡμετέρας Μετριότητος ἅπαντας τοὺς συμμετέχοντας εἰς τό καθ' ὑμᾶς

Συμπόσιον, τά Πρακτικά τοῦ ὁποίου μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος θά ἀναμένωμεν, ἐπικαλούμενοι ἐφ' ὑμᾶς τήν ζείδωρον χάριν καί τό μέγα ἔλεος τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης.

Μήνυμα τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πάπα καί Πατριάρχου Αλεξανδρείας κ. Θεοδώρου

Αποτελεῖ τιμή καί εὐλογίαν ἰδιαιτέραν ἢ διοργάνωσις τοῦ παρόντος Συμποσίου μέ θέμα «*Διακονίσσες. Παρελθόν- Παρόν-Μέλλον*» ἀπό 31 /01 ἕως 2/02 ἐ.έ. ἐπί τῆ συμπληρώσει πενταετίας ἀπό τοῦ ἱστορικοῦ θεολογικοῦ Συνεδρίου περί τῶν Διακονισσῶν ἐν ἔτει 2015.

Ἐπί πλέον περιποιε τιμήν μεγίστην εἰς τόν Ἀποστολικόν Θρόνον τοῦ Ἁγίου Μάρκου, καθότι τό παρόν Συμπόσιον διοργανώνεται διά τόν ἐπικουρικόν ἐπιστηριγμόν, βιβλικόν, λειτουργικόν, Πατερικόν, ἀρχαιολογικόν, κανονικόν, θεολογικόν καί ἱστορικόν- τῆς Συνοδικῆς ἀποφάσεως τοῦ Πατριαρχείου Αλεξανδρείας (2017) διά τήν ἀναβίωσιν τοῦ ἀρχαιοτάτου θεσμοῦ τῶν Διακονισσῶν ἐν τῇ ποιμαντικῇ πράξει τοῦ καθημερινῶς ἐξελισσομένου καί ἀναπτυσσομένου ταπεινοῦ Ἀποστολικοῦ ἔργου ἐν τῇ Μαύρῃ καί διακεκαυμένη Ἡπείρῳ.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη φαινομενικῶς παρουσιάζεται ὡς μή πραγματοποιηθεῖσα κατά τήν διαρρεύσαν πενταετίαν, ὅμως τοῦτο ἀποτελεῖ ἐνσυνείδητον ἐπιλογήν. Ποικίλες ὑπήρξαν οἱ αντιδράσεις ἐκ μέρους ὅσων κόπτονται μετὰ ζήλου καί ἀνευ γνώσεως καί ἐπιγνώσεως, ἐάν «*παράδοσις*» σημαίνει ἐπανάληψιν τῶν παραδεδομένων ἢ ἐμπέδωσιν τῶν ὅσων ἢ Ποιμαντικῇ πράξει ἐχρησιμοποίησε διά μέσου τῶν αἰῶνων καί ἀμεσον προσαρμογήν αὐτῶν εἰς τάς ἀπαιτήσεις, διαγνώσεις καί παρατηρήσεις τῶν «*σημείων τῶν καιρῶν*» κάθε κοινωνίας, πορευομένης ἐν τῷ χρόνῳ καί τῇ ἱστορίᾳ πρός συνάντησιν καί ἀνάπλασιν αὐτῆς ἐν τῇ υιοθεσίᾳ τοῦ Εὐαγγελικοῦ Λόγου.

Γνωρίζοντες ὅτι, οἵαδήτις ἀπόφασις διά νά δυνηθῇ νά ὑλοποιηθῇ ὡς λειτουργική ὑπόστασις πρέπει νά ἀποκτήσῃ μέσω συστηματικῆς πληροφόρησεως καί ἐνδελεχοῦς κατηχήσεως, θέσιν εἰς τήν συνείδησιν τοῦ σώματος τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων, ἐθεωρήσαμε τάλληλον μέσον καί μέτρον τῆν πρός ὦραν ἀναστολήν ἐφαρμογῆς ἡ, ἐν Συνόδῳ, ληφθείσης ἀποφάσεως πρός μείζονα κατηχητικῆν καί οἰμαντικῆν προετοιμασίαν τοῦ Κλήρου καί τοῦ λαοῦ. Ὅθεν χαιρετίζοντες καί ἐπευλογοῦντες ἀπό τῆς Μεγάλῃς Πόλεως ἢς Αλεξανδρείας τῆς Μοναχοτόκου καί Ἁγιοτόκου Αἰγύπτου τάς εργασίας τοῦ παρόντος Συμποσίου, ἀναμένωμεν μετ' εὐκρινούς ἐνδιαφέροντος, τά ἐκ νέου, ἐξαχθησόμενα πορίσματα περί τοῦ εὐλογημένου καί καθηγιασμένου ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πράξει καί ζωῇ, Ἀποστολοπαραδότου Θεσμοῦ τῶν Διακονισσῶν. Μετ' εὐχῶν καί πατρικῶν εὐλογιῶν,

Μήνυμα τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Αρχιεπισκόπου τῶν Ἀθηνῶν & πάσης Ἑλλάδος κ. Ιερωνόμου

Χαιρετίζω τήν ἐναρξιν τοῦ Διεθνούς Ἐπιστημονικοῦ Συμποσίου με τίτλο «*Διακονίσσες: Παρελθόν-Παρόν-Μέλλον*», τό ὅποιο διοργανώνεται ἀπό τό Κέντρο Οἰκουμενικῶν, Ἱεραποστολικῶν καί Περιβαλλοντικῶν Μελετῶν «*Μητροπολίτης Παντελεήμων Παπαγεωργίου*» (CEMES) καί τό Διεθνές Πανεπιστήμιο Ἑλλάδος.

Εἶναι συχνά οἱ προκλήσεις τῶν καιρῶν που ωθοῦν τό Ἐκκλησιαστικό Σῶμα νά διερευνήσῃ ἐνδελεχῶς καί νά ἀναδείξῃ τοὺς θησαυρούς τῆς Παραδόσεως, νά γευθῇ με πληρότητα τοὺς γλυκοὺς καρπούς τῆς Ἀλήθειας. Τό θέμα τῆς γυναικειᾶς παρουσίας καί συναφῶς τῶν Διακονισσῶν στήν ἐκκλησιαστικῇ ζωῇ, στή διακονία τῆς ἀγάπης, στή Λατρεία, στή Ἱερωσύνη ἀκόμη, ἀπτεται ἀσφαλῶς τῆς Ἀλήθειας. Δέν εἶναι μόνο ἡ ἱστορικῇ ἀλήθεια που οφείλουμε νά ἀποκαλύψουμε σχετικᾶ, εἶναι τήν ἴδια στιγμή ἡ ἀλήθεια τῆς Πίστεώς μας, ἡ γνήσια ἀνθρωπολογία τῆς Ἐκκλησίας, τό μυστήριον τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ ὄντολογία τοῦ φύλου, ἡ πορεία πρὸς τή σωτηρία στήν προοπτικῇ τῶν Ἐσχάτων, ἡ ἀληθῆς Ἐκκλησιολογία.

Ὅλα αὐτά τα μεγάλα ἐρωτήματα ζητοῦν ἐπιτακτικᾶ ἀπαντήσεις καί κάνουν αἰσθητή τήν παρουσία τοὺς στήν ἐκκλησιαστικῇ μας ζωῇ. Ἡ πνευματικῇ μας Παράδοση δίνει παραδείγματα τόλμης καί σοφίας στήν ἀντιμετώπιση τέτοιων θεμάτων. Μίας τόλμης καί μίας σοφίας που οδηγοῦν σε πολῦτιμο διάλογο με τό ἐκάστοτε σήμερα καί που κυρίως προσφέρουν στον κόσμον ἀνόθευτη καί σώζουσα τήν Ἀλήθεια.

Τό θέμα τῶν Διακονισσῶν λοιπόν χρήζει πολυεπίπεδης προσέγγισης με γνώση καί ποιμαντικῇ

και πνευματική ευαισθησία. Το παρόν Συμπόσιο μπορεί να συμβάλει στην πληρέστερη γνώση και να προτείνει στην Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δρόμους και τρόπους. Συγχαίρω τους διοργανωτές και εύχομαι ο Κύριος ημών Ἰησούς Χριστός να ευλογήσει πλουσίως τις εργασίες του Συμποσίου προς ολοένα και εναργέστερο το κήρυγμα τού Ευαγγελίου στον κόσμο.

Χαιρετισμός του Προέδρου του Κέντρου Οικουμενικών, Ιεραποστολικών και Περιβαλλοντικών Μελετών «Μητρ. Παντελεήμων Παπαγεωργίου» καθ. κ. Π. Παναγιωτόπουλου
Για το Κέντρο Οικουμενικών, Ιεραποστολικών και Περιβαλλοντικών Μελετών «Μητροπολίτης Παντελεήμων Παπαγεωργίου», η διοργάνωση του παρόντος Διεθνούς Συνεδρίου αποτελεί ιδιαίτερη τιμή αλλά και ξεχωριστό καθήκον. Τιμή, διότι η επανασύσταση του αρχαίου θεσμού των Διακονισσών έχει αρχίσει από καιρό να απασχολεί το ορθόδοξο πλήρωμα και συνεπώς η μελέτη του καθίσταται επιτακτική. Καθήκον, διότι προ πενταετίας, τέτοιες μέρες περίπου, είχαμε προχωρήσει στην αντίστοιχη διοργάνωση του πρώτου συνεδρίου για τις Διακονίσσες. Η απήχηση εκείνου του πρώτου βήματος, μέσα και από τον τόμο των Πρακτικών που εκδώσαμε, αλλά και οι σχετικές εξελίξεις που συντελέστηκαν στο μεταξύ στον Ορθόδοξο αλλά και γενικότερα στο χριστιανικό κόσμο, μάς υποχρέωσαν να αναλάβουμε το βάρος του επόμενου θεολογικού βήματος, ώστε να ξαναπιάσουμε το νήμα από εκεί που έμεινε και να συνεχίσουμε το διάλογο.

Το συγκεκριμένο καθήκον μας λαμβάνει και έναν επιπλέον χαρακτήρα, που αφορμάται από την προσωπικότητα που κοσμεί τον τίτλο του Κέντρου μας: το ενδιαφέρον δηλαδή που επέδειξε ο μακαριστός ιεράρχης Παντελεήμων Παπαγεωργίου για τα ζητήματα που απασχολούν το πλήρωμα της Εκκλησίας στο παρόν. Και καθώς συνεχίζουμε και εμείς να εμπνεόμαστε από το παράδειγμά του, νιώθουμε πως οφείλουμε να εστιάζουμε κάθε φορά το ενδιαφέρον μας σε εκείνες τις προκλήσεις της εκκλησιαστικής καθημερινότητας, οι οποίες αποζητούν μια απάντηση, ή έστω την αφορμή για έναν διάλογο.

Ο π. Χαράλαμπος Παπαδόπουλος, γνωστός και ως π. Λίβυος, εξηγεί σε ένα κείμενό του, πώς η περιθωριοποίηση και η υποτέλεια της γυναίκας σε παλιότερες εποχές της στερούσαν τη χαρά και τι συνέπειες είχε αυτό γενικότερα. Ασφαλώς πολλά πράγματα έχουν αλλάξει από τότε, αλλά δυστυχώς υφίστανται και σήμερα διακρίσεις, οι οποίες μαραζώνουν τη χαρά της συμμετοχής στο εκκλησιαστικό σώμα, αποξηραίνουν τον ενθουσιασμό και στεγνώνουν την ελπίδα. Και μια μερίδα πιστών που γεύεται αυτή την απογοήτευση είναι οι γυναίκες, οι συνεχίστριες της Μάρθας, της Μαρίας, των Μυροφόρων. Ελπίζουμε ότι η συμβολή του τριήμερου που ξεκινά απόψε, θα είναι ουσιαστική στην υπέρβαση αυτών των στρεβλώσεων.

Κλείνοντας, επιτρέψτε μας να εκφράσουμε τη χαρά μας, για το γεγονός ότι η παρούσα Διεθνής Συνάντηση πραγματοποιείται στους φιλόξενους χώρους του Διεθνούς Πανεπιστημίου, με το οποίο φιλοδοξούμε να υλοποιήσουμε το όραμά μας για τη δημιουργία ενός Πανορθόδοξου Μεταπτυχιακού Προγράμματος, που θα προάγει ακριβώς τη συστηματική μελέτη όλων εκείνων των ζητημάτων που θα απασχολήσουν τα μέλη της Εκκλησίας στην παρούσα και αυριανή εποχή. Ευχαριστούμε θερμά όλους τους ομιλητές που ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμά μας και συμμετέχουν στην αγωνία μας για την αποκατάσταση του θεσμού των Διακονισσών, είτε με τη φυσική παρουσία τους εδώ είτε διαδικτυακά. Ευχαριστούμε εξίσου και όλους εσάς που υποβάλλεστε στον κόπο να παρακολουθήσετε τις εργασίες του Συνεδρίου μας και θα ζωντανέψετε με τις παρεμβάσεις σας τις ζυμώσεις που θα εμβαθύνουν στο θέμα. Τέλος, ευχαριστούμε τους συνδιοργανωτές του εγχειρήματός μας και όλους όσους συνετέλεσαν στο να συναντηθούμε όλοι αυτό το τριήμερο. Για τις παραλείψεις και τις οργανωτικές ατέλειες, η ευθύνη βαραίνει το Κέντρο μας και παρακαλούμε για την κατανόησή σας.

**Μήνυμα του Διευθυντού του ΚΕΝΤΡΟ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ FORDHAM, καθ. κ. Γεωργίου Δημακόπουλου**
(video)

Μήνυμα του Πρύτανης του ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ «ΑΓ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ» π. Γεωργίου Κοτσέτκωφ

Στο χαιρετισμό του σε αυτό το διεθνές συμπόσιο, ο Πρύτανης του Ορθόδοξου Θεολογικού Ινστιτούτου «Άγ. Φιλάρετος» της Μόσχας π. Γεώργιος Κοτσέτκωφ, υπογραμμίζει την εξαιρετική επικαιρότητα του θέματος που υπάρχει σήμερα στη ζωή της εκκλησίας και αναφέρεται στην ιστορία της διακονίας των γυναικών στην εκκλησία, την οποία μαρτυρούν τόσο η Γραφή όσο και η εκκλησιαστική παράδοση. Μέσα στην ιστορία της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας βλέπουμε διάφορες προσπάθειες για την αποκατάσταση της γυναικείας διακονίας από τον Μητροπολίτη Φιλάρετο της Μόσχας τον 19ο αι., όπως και στα έργα μάρτυρος αργότερα, Μεγάλης Δούκισσας Ελισάβετ Φιοντόροβνα, στις αρχές του 20ού αι. Αυτό το ερώτημα συζητήθηκε επίσης ευρέως στην Μεγάλη Σύνοδο της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας το 1917-18. Κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, η διακονία των γυναικών έγινε και πάλι σημαντική, και αυτό ισχύει ιδιαίτερα κατά την περίοδο διωγμών της Ρωσικής Εκκλησίας. Στην παρούσα συγκυρία, ακόμα πιο σημαντική από το ζήτημα της αποκατάστασης της χειροτονίας διακονισσών, ίσως είναι το θέμα της απλής ενσωμάτωσης των χαρισμάτων και της διακονίας των γυναικών, που έχουν δοθεί από το Άγιο Πνεύμα στη ζωή της Εκκλησίας. Αυτά τα χαρίσματα μπορεί να εκδηλώνονται όχι μόνο σε φιλανθρωπικά έργα, αλλά και στην χριστιανική μαρτυρία, στην εκπαίδευση, στο κήρυγμα, ακόμη και στην ανάληψη ηγετικών ρόλων στην διοίκηση της Εκκλησίας. Το ζήτημα της μορφής της διακονίας των διακονισσών στην Ορθόδοξη Εκκλησία είναι ένα ανοιχτό ζήτημα, που απαιτεί την περαιτέρω συλλογή εμπειριών και ενεργητικής επιστημονικής έρευνας.

Μήνυμα του Διευθυντού της ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ Δρ. Κ. Ζορμπά

Το παρόν Διεθνές Επιστημονικό Συμπόσιο αποτελεί συνέχεια του Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου «*Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη Θεολογία*», το οποίο πραγματοποιήθηκε στην πόλη της Θεσσαλονίκης, από 22 έως 24 Ιανουάριου 2015 και στο οποίο συζητήθηκε η δυνατότητα αναβίωσης του θεσμού των διακονισσών, αλλά και η επαναδιατύπωση της σχετικής -με τη χειροτονία των γυναικών- επιχειρηματολογίας.

Η αναβίωση του αρχαίου θεσμού των διακονισσών είναι ένα γεγονός ζωτικής σημασίας για την Ορθόδοξη Εκκλησία, αλλά και για τη σύγχρονη Θεολογία μας, καθώς εκφράζει την πλήρη ισονομία όλων των μελών του Σώματος του Χριστού και τη συνεπακόλουθη έξοδο της Εκκλησίας μας από τη στείρα εσωστρέφεια. Παράλληλα, η θεολογική έρευνα όλων των επιμέρους πτυχών του εν λόγω θέματος -το οποίο επί σειρά ετών συζητείται ευρέως σε διαχριστιανικό επίπεδο- αποτελεί πρωταρχική ευθύνη της ακαδημαϊκής Θεολογίας προς την Ορθόδοξη Εκκλησία.

Για τους λόγους αυτούς δεν θα μπορούσε η Ορθόδοξος Ακαδημία Κρήτης, το Ίδρυμα της καταλλαγής και του διαλόγου, που φιλοξένησε τις εργασίες της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθόδοξης Εκκλησίας (Ιούνιος 2016), η οποία «άνοιξε τόν όριζόντά μας στή σύγχρονη πολύμορφη οικουμένη. Τόνισε τήν ευθύνη μας μέσα στον χώρο καί τόν χρόνο, πάντοτε μέ προοπτική τήν αιωνιότητα», να μη δηλώσει την ενεργή παρουσία της και να μη στηρίζει την παρούσα προσπάθεια ως συνδιοργανώτρια αρχή.

Συγχαίρουμε θερμά για την πρωτοβουλία το Κέντρο Οικουμενικών, Ιεραποστολικών και Περιβαλλοντικών Μελετών «*Μητροπολίτης Παντελεήμων Παπαγεωργίου*» (CEMES), το Διεθνές Ελληνικό Πανεπιστήμιο και όλως ιδιαιτέρως τον λίαν αγαπητό Ομότιμο Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ., κ. Πέτρο Βασιλειάδη, ο οποίος είναι άξιος συνεχιστής του αειμνήστου Ευαγγέλου Θεοδώρου, πρωτεργάτου της επιστημονικής ενασχολήσεως με το θέμα >της χειροτονίας των διακονισσών στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Όπως ο ίδιος τόνιζε χαρακτηριστικά: «Η αναζωπύρνησις και αναδιοργάνωσις του θεσμού των διακονισσών εν τη καθ' όλου Ορθοδόξω Εκκλησία ουδόλως δύναται να προσκόψη εις κανονικός δυσχερείας, διότι ο θεσμός ούτος υφίσταται δυνάμει μέχρι σήμερον, αναγνωριζόμενος υπό τριών Οικουμενικών Συνόδων και μη καταργηθείς υπό μεταγενεστέρας αυθεντικής εκκλησιαστικής αποφάσεως».

Κατά τον Μακαριστό Μητροπολίτη Κισάμου και Σέλλινου κυρό Ειρηναίο (Γαλανάκη), εκεί όπου «τό ποιμαντικό έργο είναι περισσότερο χρειάζονται τόσο πολύ οί “διακόνισες” των λόγων καί των καλών έργων». Για τούτο και θα πρέπει «νά ξαναβρή καί ή γυναίκα τή θέση πού της άξιζει καί νά άποδώσει πληρέστερα εκείνο πού μπορεί νά άποδώσει». Μέσα από τούτη την πραγματικότητα «Καί ή εύσεβής Μαθήτρια των Μαγδάλων δέν θά φύγη πλειά μακρυνά από τό Διδάσκαλο.

Θαναί πάντα “παρακαθήμενη” στά πόδια του καί θ’ ἀκούη τό κήρυγμά του. Κι’ ἂν ἀκόμη δέν κάμει τίποτε ἄλλο στή ζωή της εἶναι ἀρκετή αὐτή ἡ διακονία γιά νά κερδίσει τον ὠραῖο ἔπαινο πού εἶπε Ἐκεῖνος σε μιά ἄλλη παρόμοια γυναίκα “Μαρία δέ τήν ἀγαθήν μερίδα ἐξελέξατο...”». (Από τό βιβλίον τοῦ Μακαριστοῦ Εἰρηναίου Γαλανάκη, *Ἡ αἰώνια γυναίκα*, Χανιά 1958).

Χαιρετίζουμε, λοιπόν, τό Διεθνές Επιστημονικό Συμπόσιο με θέμα: «*Διακόνισσες. Παρελθόν-παρόν-μέλλον*», ευχόμενοι καλή δύναμη στους συμμετέχοντες, εισηγητές, επιστήμονες, ερευνητές καί εἰδήμονες, οἱ ὁποῖοι θα καλύψουν ὅλους σχεδόν τους τομείς της Ορθόδοξης θεολογίας καί θα τοποθετήσουν τή δική τους ψηφίδα, στο τεράστιο ψηφιδωτό της Ορθόδοξης μας παράδοσης.

Τέλος, θα χαρούμε ἡ Ορθόδοξος Ακαδημία Κρήτης, νά φιλοξενήσει στις εγκαταστάσεις της, τό Γ' Διεθνές Συμπόσιο γιά τας Διακόνισσες, στο μέλλον.

Μήνυμα τῆς Προέδρου τοῦ ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΑΣ «ΑΓΙΑ ΦΟΙΒΗ» κ. Α. Mecera

Με χαρά καί ενθουσιασμό, ἀπαντήσαμε στην πρωτοβουλία τῆς CEMES νά οργανώσει ἕνα διεθνές επιστημονικό συμπόσιο σχετικά με τήν πολύ ἐπείγουσα ἀνάγκη ἀναβίωσης τῆς ἀρχαίας ορθόδοξης παράδοσης τῆς τάξης τῶν Διακονισσῶν. Δεχθήκαμε ὄχι μόνο τήν ευγενική σας πρόσκληση νά εἴμαστε συνδιοργανωτές ἀποστέλλοντας τό παρόν μήνυμα, ἀλλά καί συμμετέχοντας με μέλος τοῦ συμβουλίου μας, τήν Dr. Teva Regule, ὡς μιά ἀπό τῆς ομιλήτριες. Τό Κέντρο τῆς Ἁγίας Φοίβης γιά τήν Διακόνισσα ἰδρύθηκε τό 2013 στις Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικής με τήν ἀποστολή νά ἐκπαιδεύει καί νά υποστηρίζει προσεκτικά τήν ἀναβίωση τῆς χειροτονημένης γυναικείας διακονίας, προκειμένου νά καλύψει τῆς ἀνάγκες τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας στον κόσμο σήμερα. Ἐχουμε δημιουργήσει ἕνα συμβούλιο ἀποτελούμενο ἀπό πιστούς/ές γυναῖκες καί ἄνδρες ἀπό ποικίλες περιοχές. Τό συμβούλιο αὐτό περιλαμβάνει τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Κάλλιστο WARE, μόνιμους διάκονους, συνταξιούχους ἀρχιερεῖς καί διακεκριμένους/ές θεολόγους.

Στα ἐπτά χρόνια δραστηριότητάς του, τό κέντρο μας φιλοξένησε τήν πρώτη Ἀμερικανική συνδιάσκεψη ἀποκλειστικά ἀφιερωμένη στις διακόνισσες στη Νέα Ὑόρκη, ὅπου συμμετείχαν ἀπό ὅλες τῆς ΗΠΑ καί τό ΗΒ. Φιλοξένησε καί μιά δεύτερη συνδιάσκεψη στην Καλιφόρνια πού περιελάμβανε δεκαεννέα ομιλητές καί συντονιστές, με μιά ἐπίσκεψη καί ἐνθαρρυντικούς λόγους τοῦ Σεβασμιότατου Μητροπολίτου Γερασίου, τῆς Ορθόδοξης Μητροπόλεως τοῦ Σαν Φρανσίσκο. Τό 2018 διοργανώθηκε στο Σικάγο γιά τήν 30ῆ ἐπέτειο τῶν Διεθνούς Διορθόδοξης Συνδιάσκεψης τῆς Ρόδου, κατά τήν ὁποία ἐγίνε ἐκκληση νά ἀναβιώσει ἡ γυναικεία διακονία. Τό Κέντρο συμμετείχε ἐνεργά καί σε ἕνα συμπόσιο πού ὁργάνωσαν οἱ Ἄρχοντες τοῦ Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου καί πραγματοποιήθηκε στην περιοχή τῆς Φιλαδέλφειας τό 2019. Τα τελευταία χρόνια ἔχουμε παρουσιάσει τό θέμα σε ἐτήσια συνέδρια τῆς Ορθόδοξης Χριστιανικῆς Ἐνώσης Ἰατρικῆς, Ψυχολογίας καί Θρησκείας (OCAMPR).

Πολυάριθμες περιφερειακές παρουσιάσεις καί συνομιλίες ἔχουν γίνει καί τα ἀρθρα ἔχουν γραφτεῖ ἀπό τα μέλη τοῦ συμβουλίου μας, τα ὁποῖα φιλοξενήθηκαν ὄχι μόνο στον ιστότοπο τοῦ κέντρου τῆς Ἁγίας Φοίβης, ἀλλά σε ἀξιόλογα καί σοβαρά Ορθόδοξα καί μὴ φόρα καί ιστότοπους, τόσο ἐντός τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὅσο καί ἐκτός.

Ο ιστότόπος μας περιέχει μιά ἀπό τῆς πιο ολοκληρωμένες συλλογές ἱστορικών κειμένων, ἠχητικά ντοκουμέντα, ἀρθρα καί κείμενα πού υποστηρίζουν τή γυναικεία διακονία.

Ἔργο καί στόχος τοῦ Κέντρου τῆς Ἁγίας Φοίβης εἶναι ἕνα λεπτομερές στρατηγικό σχέδιο πού μας ἐπιτρέπει νά σκεφτόμαστε καί νά συνεχίσουμε παρουσιάσεις, διαδίκτυα σεμινάρια γιά νά προσεγγίσουμε περισσότερους ἀνθρώπους, ἐνῶ ἐκδίδουμε καί τριμηνιαία ἐνημερωτικά δελτία με σκοπό νά οἰκοδομήσουμε σχέσεις με τους ἐπισκόπους μας καί νά ἐπιδιώξουμε νά δημιουργήσουμε συνεργασίες με ὁμοϊδεάτες στη δεκαετή ἐπέτειο τό 2023.

Παρακαλοῦμε προσεύχαστε γιά ἐμᾶς καί τό ἔργο μας, γιά νά γίνει τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπως προσευχόμαστε γιά τό Θεό καί γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ συμποσίου σας.

Εισαγωγή στο Συμπόσιο

των καθ. π. Ιωάννη Χρυσσαυγή και Πέτρου Βασιλειάδη

Ο καθ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ άρχισε με την επιλογή της εικόνας (**logo**) αυτού του διεθνούς επιστημονικού συμποσίου, που άπτεται του **χαρακτήρα** του. Απεικονίζει την Θεοτόκο στην κόγχη του Καθεδρικού Ναού της Αγ. Σοφίας του Κιέβου – οπότε και η επικαιρότητα λόγω του ζητήματος της αυτοκεφαλίας της Ουκρανικής Εκκλησίας είναι δεδομένη – σε στάση όμως προσευχόμενη, όχι της συνηθισμένης βρεφοκρατούσας, αλλά ούτε και της αρχαίας δέησης με την Παναγία στα δεξιά και τον μείζονα των Προφητών Ιωάννη τον Πρόδρομο και Βαπτιστή στα αριστερά του αναληφθέντος Χριστού στο κέντρο (Παμμακάριστος, Νέα Σκήτη κλπ). Και το κυριότερο ενδεδυμένη με ιερατικά άμφια (με επιμάνικα) και στη ζώνη της το λέντιον της διακονίας. Ακόμη σπουδαιότερη για το θέμα που απασχολεί το συμπόσιο είναι και η χρονική επιλογή, κατά πάσα πιθανότητα μετά το 12^ο μ.Χ. αι., την εποχή δηλαδή που περιπίπτει ουσιαστικά σε αχρηστία ο θεσμός των διακονισμών, ακόμη και στον Ανατολικό χριστιανικό κόσμο.

Θα συνεχίσω με την **αναγκαιότητα** άμεσης και επικαιροποιημένης ανασύστασης του θεσμού των γυναικών διακόνων, και κάπως αναλυτικότερα με το **ιστορικό** της απόφασης του Κέντρου CEMES να συγκαλέσει αυτό το διεθνές επιστημονικό συμπόσιο σ' αυτήν ακριβώς την ιστορική στιγμή. Και στη συνέχεια θα αναφερθώ τις **προσδοκίες** του, τόσο από τις εισηγήσεις όσο και από τις αναμενόμενες παρεμβάσεις των παρόντων και εξ αποστάσεως μελών του. Οι εισηγήσεις καλύπτουν ένα ευρύτατο οικουμενικό φάσμα με διακεκριμένες/νους εισηγητές από την Καθολική, την Ελληνόρρυθμη Καθολική, την Αγγλικανική και Ευαγγελική Εκκλησία, αλλά και τις διάφορες Ορθόδοξες δικαιοδοσίες και παραδόσεις, όπως η ελληνική (Οικουμενικό Πατριαρχείο και Εκκλησία της Ελλάδος), η αφρικανική (Πατριαρχείο Αλεξανδρείας), η αραβική (Πατριαρχείο Αντιοχείας), η ρωσική (Πατριαρχείο Μόσχας), βουλγαρική γεωργιανή, και η Ουκρανική, αλλά και θεολόγους γυναίκες της διασποράς (ΗΒ, ΗΠΑ), που όλες και όλοι τους με προθυμία ανταποκρίθηκαν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα στην ανακοίνωση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για εισηγήσεις Γι' αυτό τους ευχαριστούμε από καρδιάς, όπως και τους συμμετέχοντες με φυσική παρουσία και κυρίως εξ αποστάσεως.

Πρώτος και κύριος λόγος της συγκλήσεως του συμποσίου είναι η ανάδειξη του **διακονικού** χαρακτήρα της χριστιανικής πίστεως.

Ο π. ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΑΥΓΗΣ: Θα ήθελα να παρουσιάσω μερικές εισαγωγικές παρατηρήσεις και ορισμένες προσωπικές σκέψεις σχετικά με αυτό το θέμα που μας απασχολεί και που θεωρώ ζωτικό και κρίσιμο στοιχείο στην διακονία της εκκλησίας.

Πρωτίστως όμως πρέπει να πω ότι αισθάνομαι κάπως αμήχανα, γιατί δεν θα ήθελα να αρχίσω με έκφραση έκπληξης και απογοήτευσης για την απόφαση του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας – αν καταλαβαίνω σωστά επειδή μεταφέρθηκε μάλλον βιαστικά το πρώτο μήνυμα του συμποσίου, που διαβάστηκε από τον στενό και σεβαστό φίλο μου Μητροπολίτη Νιγηρίας Αλέξανδρο – να «αναστείλει προς το παρόν» την απόφασή του για τις διακόνισσες, προκειμένου να εκπαιδεύσει τους πιστούς του για μια τέτοια πρωτοβουλία. Η απόφαση αυτή δεν είναι τόσο σαφής στην αγγλική μετάφραση του μηνύματος του Μακαριωτάτου Πατριάρχου Θεόδωρου. Ελπίζω ότι οι ομιλητές που θα ακολουθήσουν θα επικεντρωθούν στις συνέπειες – και ίσως και στα βαθύτερα αίτια – αυτής της πρόσφατης απόφασης. Και ελπίζω ότι το μήνυμα του Αρχιεπισκόπου Ιερώνυμο θα γίνει επίσης ευρέως διαθέσιμο στα αγγλικά.

Αλλά επιτρέψτε μου να επιστρέψω στην παρουσίασή μου. Για χρόνια, έχω κατανοήσει και ασκήσει το διακονικό αξίωμα όχι ως ένα πρώτο βήμα στην ιεραρχία ή στην επισκοπή, αλλά ως ένα σύμβολο της κλήσης κάθε χριστιανού (ανδρών και γυναικών) να διακονήσει την Εκκλησία. Είμαι πεπεισμένος σήμερα περισσότερο από ποτέ, πως είναι δυσκολότερο να είναι κανείς διάκονος στην Ορθόδοξη Εκκλησία από ότι να είναι ιερέας ή επίσκοπος.

Δυστυχώς, αιώνες σκληρυνθέντος κληρικαλισμού, εκκλησιαστικού αναλφαβητισμού και κατάφωρης αδιαλλαξίας σχετικά με τη διακονία, έχουν καταστήσει σχεδόν αδύνατο για τους ανθρώπους της εκκλησίας μας – κληρικούς και λαϊκούς – να εκτιμήσουν πώς η διακονία πρέπει να συμβαδίζει με κάθε πτυχή της ποιμαντικής ευθύνης της εκκλησίας. Πώς άλλωστε, για παράδειγμα, μπορεί κανείς να αμφισβητήσει κάποιον όπως ο π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ που θεωρεί τη διακονία σαν πρόβλημα στη σύγχρονη εκκλησία (Georges Florovsky, “The Problem

of Diaconate in the Orthodox Church,” in Richard Nolan, ed., *The Diaconate Now* (Washington-Cleveland: Corpus Books, 1968), 81-98); Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία κατ’ εμέ, ότι το διακονικό λειτουργήμα είναι όντως ένα πρόβλημα και μια πρόκληση, αλλά για πολύ διαφορετικούς λόγους, από αυτούς που μπορούμε να φανταστούμε. Η αλήθεια είναι ότι, αν δεν κατανοήσουμε τη διακονία, δεν μπορούμε να κατανοήσουμε και τους άλλους δύο βαθμούς της ιερωσύνης. Ειλικρινά, αν δεν κατανοήσουμε το βασικό και πρωταρχικό λειτουργήμα της διακονίας, δεν μπορούμε να κατανοήσουμε σωστά ακόμη και το ρόλο των λαϊκών στην εκκλησία. Επιπλέον, αν δεν κατανοήσουμε τη διακονία, δεν μπορούμε να ελπίσουμε καν ότι θα κατανοήσουμε πώς μπορούν οι γυναίκες να υπηρετούν ως διακόνισσες χωρίς να προκαλέσουν φόβους δήθεν για υψηλότερες φιλοδοξίες - ωσάν με κάποιο τρόπο να περιορίζονται τέτοιες φιλοδοξίες στο γυναικείο φύλο. Ένας ειλικρινής και ανοιχτός διάλογος σχετικά με την ιερωσύνη – που σ’ αυτό ακριβώς στοχεύει το παρόν συμπόσιο – μπορεί μόνο να εμπλουτίσει την εκτίμησή μας για την ειδική (χειροτονημένη) καθώς και την γενική (βασιλείο ιεράτευμα) ιερωσύνη.

Μέρος του προβλήματος στη συζήτησή μας για τις γυναίκες διακόνους υπό το φως της χειροτονημένης ιερωσύνης είναι η ευρέως διαδεδομένη σύγχυση μεταξύ **ιερωσύνης** (που συμπεριλαμβάνει τον επίσκοπο, τον πρεσβύτερο και τον διάκονο, και φυσικά και το βασίλειο ιεράτευμα, τους βαπτισμένους λαϊκούς δηλαδή) και **ιερέως** (ως διακριτή τάξη της χειροτονημένης διακονίας). Μια τέτοια σύγχυση μονάχα αυξάνουν τον κληρικαλισμό και οξύνουν τον αυταρχισμό.

Πριν από μερικά χρόνια, ένας επίσκοπος άγγιξε την καρδιά του προβλήματος, όταν με ρώτησε: «Έχει κανένας κληθεί για *διακονία*; Δεν λέμε μάλλον ότι οι άνθρωποι καλούνται στην *ιερωσύνη*;» Αυτά είναι τα ερωτήματα που επιδεινώνουν τη σύγχυση γύρω από τη «χειροτονία». Διότι πιστεύω ακράδαντα, ότι κανείς δεν καλείται στο διακονικό λειτουργήμα, αλλά ούτε πάλι και στο επισκοπικό αξίωμα. Ούτε κανείς καλείται στην *ιερωσύνη* - τουλάχιστον, ως ξεχωριστή τάξη - αλλά στην *ιερατική διακονία* της εκκλησίας, η οποία έχει τρεις ξεχωριστές βαθμίδες, αλλά αγκαλιάζει επίσης και το βασίλειο ιεράτευμα. Κάθε ένας από τους συγκεκριμένους όρους και βαθμούς που χρησιμοποιούνται για την ιερωσύνη (επίσκοπος, πρεσβύτερος, και διάκονος, καθώς και το βασίλειο ιεράτευμα) αφορούν στην πραγματικότητα μόνο τον Χριστό.

Βέβαια, στην Εκκλησία μας είχαμε πάντα διακόνους η διακονία δεν έπεσε ποτέ σε πλήρη αχρηστία. Το τι κάνουμε (ή μπορούμε να κάνουμε) με τους διακόνους στην Εκκλησία μας ασφαλώς είναι άλλο ζήτημα. Αλλά πιστεύω πως το ακόλουθο πρέπει να είναι στην πρώτη γραμμή της αναζήτησής μας: Η αυθεντική εικόνα της Εκκλησίας που πρέπει να επιδιώξουμε – στο μυαλό μας όπως και στη διακονία μας – είναι αυτή μιας *τράπεζας κοινωνίας*, όχι μιας *σκάλας εταιρείας*. Η Εκκλησία δεν αποτελεί μια πυραμίδα, όπου όλη η προσοχή και η εξουσία στρέφονται προς την κορυφή. Αντ’ αυτού, πρέπει να φανταστούμε ότι η Εκκλησία είναι ένα μυστήριο, όπου η πρωταρχική και ουσιαστική εστίαση είναι το συμπόσιο της Ευχαριστίας και κοινωνίας.

Και αν η εικόνα της τράπεζας – η εικόνα δηλαδή της εκκλησίας ως Ευχαριστίας – είναι η διαμορφωτική ή κανονιστική εικόνα της Εκκλησίας, τότε μπορούμε επίσης να φανταστούμε τους διακόνους σαν υπηρέτες σε μια εορταστική τράπεζα, και όχι σαν πόνια στον πάτο ενός ισχυρού ή πολιτικού θεσμού. Τότε μόνο θα εκτιμήσουμε επί τέλους την ανεκτίμητη και αναντικατάστατη σημασία των διακόνων, καθώς επίσης και γιατί οι γυναίκες μπορούν και πρέπει να υπηρετούν ως διάκονοι, ως διακόνισσες. Υπάρχει κάτι που λείπει σοβαρά από το χειροτονημένη ιερωσύνη όταν οι διάκονοι παραθεωρούνται ή παραλείπονται στη συνολική εικόνα. Οι διάκονοι (άνδρες και γυναίκες) τελικά ολοκληρώνουν και συμπληρώνουν τον κύκλο της κοινότητας. Δεν έρχονται σε αντιπαράθεση με άλλους ηγετικούς φορείς της ιεραρχίας, ενώ ταυτόχρονα υποστηρίζουν χωρίς να αντικαθιστούν το χειροτονημένο ιερατείο της Εκκλησίας.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Παράλληλα με την **διακονική** διάσταση της κατανόησης της αυθεντικής μαρτυρίας της Εκκλησίας του Χριστού, εξ ίσου σημαντική, και άμεσα συνδεόμενη με αυτήν, είναι και η **ηθική** ευθύνη του σώματος του Χριστού, του «βασιλείου ιερατεύματος» δηλαδή έναντι του ρόλου και της θέσεως των γυναικών στην κοινωνία και όλες τις εκφάνσεις της εκκλησιαστικής «διακονίας» (βασιλική, ιερατική, προφητική, με άλλα λόγια δηλαδή την διοίκηση, την λειτουργία, την ιεραποστολή). Αυτό άλλωστε επεσήμανε πριν από 30 και πλέον χρόνια ομόφωνα η Πανορθόδοξη Συνδιάσκεψη της Ρόδου (1988), που συγκλήθηκε με

πρωτοβουλία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Θα διαβάσω την 24^η παρ. των συμπερασμάτων της Ρόδου: «Είναι απαραίτητο να ομολογήσουμε με ειλικρίνεια και ταπείνωση ότι, λόγω της ανθρώπινης αδυναμίας και αμαρτωλότητας, οι χριστιανικές κοινότητες δεν κατάφεραν πάντοτε και σε όλα τα μέρη να εξαλείψουν αποτελεσματικά ιδέες, τρόπους και έθιμα, τις ιστορικές εξελίξεις και τις κοινωνικές συνθήκες, που είχαν ως αποτέλεσμα πρακτικές διακρίσεων εις βάρος των γυναικών. Η ανθρώπινη αμαρτία έχει οδηγήσει έτσι σε πρακτικές που δεν αντικατοπτρίζουν την αληθινή φύση της Εκκλησίας του Ιησού Χριστού».

Το μέλλον της μαρτυρίας της Εκκλησίας και της θεολογίας περιστρέφεται κατά κύριο λόγο στην αντιμετώπιση των γυναικών στην εκκλησιαστική και ευρύτερη κοινωνική ζωή, στο βαθμό και το μέτρο της ανάλογης συμπεριφοράς του Ιστορικού Ιησού, αλλά και της Πρώτης Εκκλησίας.

Η συζήτηση σχετικά με το ρόλο των γυναικών στην Εκκλησία και την δυνατότητα ένταξής τους στην «μυστηριακή» διακονική ιερωσύνη, την αποδοχή δηλαδή της χειροτονίας (και όχι απλής χειροθεσίας) των Διακονισσών, που ίσχυε στην αρχαία αδιαίρετη Εκκλησία, τόσο στην Ανατολή όσο και στη Δύση, σίγουρα όμως πιο έντονα και για περισσότερο χρονικό διάστημα στην Ορθόδοξη Ανατολική παράδοση, είναι θέματα που κυριαρχούν στον σύγχρονο **θεολογικό διάλογο**.

Τα τελευταία 7 χρόνια το CEMES συμμετείχε ενεργά σ' αυτόν τον διάλογο με την οργάνωση κατ' αρχήν θεολογικού επιστημονικού σεμιναρίου και στη συνέχεια, πριν από 5 ακριβώς χρόνια, διεθνούς συνεδρίου με θέμα «Διακόνισσες, Χειροτονία των Γυναικών και Ορθόδοξη Θεολογία», που συμβολικά ανακοινώθηκε στις 22 Ιουλίου 2014, εορτή της Αγίας Μαγδαληνής, ισαπόστολου κατά τη λειτουργική παράδοση – ή «αποστόλου των αποστόλων» κατά ορισμένους Πατέρες – της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Το CEMES κυκλοφόρησε τα Πρακτικά εκείνου του συνεδρίου, τόσο στην ελληνική όσο και την αγγλική έκδοσή τους.

Μετά από αυτό το συνέδριο, τα επόμενα δηλαδή 5 χρόνια, σημειώθηκαν εξαιρετικά **σημαντικές εξελίξεις**. Στην Ορθόδοξη Εκκλησία τον Ιούνιο του 2016 συγκλήθηκε στην Κρήτη η ΑΜΣΟΕ, και λίγους μήνες αργότερα στην Καθολική Εκκλησία ο Πάπας Φραγκίσκος πήρε μια θαρραλέα απόφαση να ανοίξει τη συζήτηση για την αναβίωση του θεσμού της μόνιμης γυναικείας διακονίας

Αν και η Συνδιάσκεψη της Ρόδου ρητά απαιτούσε στην παρ. 32: «η αποστολική τάξις των διακονισσών δέον όπως αναβιώσῃ. Ἐν τῇ Ορθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ οὐδέποτε εγκατελείφθη πλήρως, καίτοι ἔπειθε νὰ περιπέσῃ εἰς ἀχρησίαν. Ὑπάρχουν πολλὰ μαρτυρία ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς καὶ ἐκ τῆς πατερικῆς, κανονικῆς καὶ λειτουργικῆς παραδόσεως ἐν τῇ βυζαντινῇ περιόδῳ (καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν εἰσέτι) ὅτι ἡ τάξις αὕτη ἐτιμάτο μεγάλως», παρόλα αυτά το θέμα των διακονισσών δεν ήταν στην ατζέντα της ΑΜΣΟΕ.

Βεβαίως, με πρωτοβουλία του CEMES, 15 Ορθόδοξοι επιστήμονες ασχολούμενοι με την ιεραποστολική, ενθαρρυμένοι από την απροσδόκητη επιτυχία του συνεδρίου του 2015, παρενέβησαν στην προσυνοδική διαδικασία με συγκεκριμένες προτάσεις, το σημείο 7 των οποίων, το σχετικό με τις διακόνισσες, έχει ως εξής: «Στο κεφάλαιο για την 'ανθρώπινη αξιοπρέπεια' δεν γίνεται καμία απολύτως αναφορά στις γυναίκες και την διακονία τους στην κοινωνία και την Εκκλησία. Θα ήταν πραγματικά ελλιπές ένα σύγχρονο κείμενο αναφερόμενο στην αποστολή και μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, εάν απέφευγε να επαναβεβαιώσει με σαφήνεια την θέση της για την αξιοπρέπεια των γυναικών, με δεδομένη μάλιστα την μοναδικότητα στην παράδοσή της του θεσμού των διακονισσών».

Ωστόσο, το Ορθόδοξο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, αποδέκτης, όπως και όλες οι Ορθόδοξες αυτοκέφαλες εκκλησίες των προτάσεων αυτών, ανακοίνωσε την επόμενη χρονιά (2017) τη συνοδική απόφαση που έλαβε μετά από διεξοδική συζήτηση για αναβίωση του θεσμού των διακονισσών, προκειμένου να ανταποκριθεί στις πιεστικές ιεραποστολικές ανάγκες του.

Αμέσως μετά την απόφαση αυτή το CEMES αποφάσισε να αφιερώσει την ελληνική έκδοση των Πρακτικών του συνεδρίου του 2015 στην Α.Θ.Π. τον Πάπα και Πατριάρχη Αλεξανδρείας κ. Θεόδωρο, λαμβάνοντας παράλληλα πρωτοβουλία επιστημονικής στήριξης της συνοδικής απόφασης του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, απευθυνόμενο σε όλους σχεδόν τους Ορθόδοξους λειτουργιολόγους. Η επιστημονική τους γνωμάτευση (Δήλωση στήριξης της αναβίωσης του θεσμού των διακονισσών από το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας) τον Οκτώβριο του 2017, λίγες μέρες μετά τη συνοδική απόφαση του Π.Α. αποτελεί μέρος μιας σειράς πρωτοβουλιών που έλαβαν το

ΚΟΜ του πανεπιστημίου του Fordham και το Κέντρο διακόνισσας η Αγία Φοίβη, που συμμετέχουν ως συνδιοργανωτές στο παρόν συμπόσιο.

Αποτέλεσμα αυτής της υποστηρικτικής πρωτοβουλίας, και σε απάντησή της, ακραία συντηρητικά κέντρα, κυρίως στις ΗΠΑ, που όμως έχουν απήχηση στον εκκλησιαστικό χώρο, ανέλαβαν παρόμοια πρωτοβουλία σφοδρής **αντίθεσης** προς την αναβίωση του θεσμού των διακονισσών. Το παρόν συμπόσιο καλείται να αντιμετωπίσει με νηφαλιότητα, και βεβαίως μετά λόγου θεολογικής και επιστημονικής γνώσεως, και αυτό το πρόβλημα

Κυρίως όμως να αντιμετωπίσει και τις **εξελίξεις σε επιστημονικό επίπεδο**, κυρίως στην βιβλική, αλλά και στην Πατερική, επιστήμη, αλλά και τον υψηλού επιπέδου διάλογο στους κόλπους της Καθολικής Εκκλησίας, ο οποίος συνεχίζει να περιστρέφεται γύρω από το επιχείρημα ότι η μυστηριακή ιεροσύνη λειτουργεί “in persona Christi”, ενώ στην Ορθόδοξη Ανατολή ο Χριστός ως «τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος» της Δ΄ Οικουμενικής συνόδου, ως «άνθρωπος» δηλαδή, και όχι ως «ανήρ», φαίνεται να υπερισχύει. (και συνέχισε στα αγγλικά, απευθυνόμενος στον διεθνή διάλογο).

Η συζήτηση σχετικά με το ρόλο των γυναικών στην Εκκλησία και την πρόσβασή τους στην «μυστηριακή» διακονική ιεροσύνη με τον θεσμό των διακονισσών, που λειτουργούσε στην πρώτη αδιαίρετη Εκκλησία, τόσο στην Ανατολή όσο και στη Δύση, σίγουρα πιο ζωντανά και για περισσότερο χρονικό διάστημα στην Ορθόδοξη Ανατολή, είναι θέματα που κυριαρχούν στον σημερινό θεολογικό διάλογο. Όλο και περισσότερες άγνωστες λεπτομέρειες (κυρίως αρχαιολογικές και βιβλικές, αλλά και ιστορικές και θεολογικές από την πατερική γραμματεία) έρχονται στο φως. Στα τέλη του 9ου αιώνα, ο πατριάρχης της Κωνσταντινουπόλεως Φώτιος,, έγραφε στον Λέοντα, επίσκοπο Καλαβρίας, ότι για να προσφέρει ποιμαντική διακονία σε άρρωστες γυναίκες, ο Λέων θα έπρεπε να επιλέξει ευγενείς γυναίκες, είτε ηλικιωμένες γυναίκες ή παρθένες «άζειες να εισαχθούν στο διακονικό θεσμό και να γίνουν δεκτοί στην τάξη των διακονισσών».

Μέχρι πρόσφατα τα επιχειρήματα κατά της χειροτονίας των διακονισσών ή γυναικών διακόνων προέρχονταν από την αντιπαράθεση των παραδοσιακών εκκλησιών για την χειροτονία των γυναικών, χρησιμοποιώντας την «εικονική» θεολογία και την «ιστορική παράδοση» χωρίς την απαραίτητη διάκριση μεταξύ της αποστολικής «Π»αράδοσης και τις διάφορες επακόλουθες «π»αράδοσεις. Πέραν όμως αυτής της απαραίτητης διάκρισης (την οποία επίσημα υιοθέτησε η Ορθόδοξη Εκκλησία, δηλαδή την υπεροχή της Αποστολικής Παράδοσης, προσθέτοντας απλώς ότι αυτή είναι ο αυθεντικός εκφραστής και θεματοφύλακός της), η σύγχρονη θεολογική επιστήμη έχει προωθήσει μιαν εξίσου σημαντική διάκριση: αυτή της αυθεντικής αλλά *λανθάνουσα* παράδοσης, και αυτής που διαμορφώθηκε ιστορικά.

Ωστόσο, ακόμη και αν εμμένουμε σε αυτή την «ιστορική» Ορθόδοξη παράδοση, πώς μπορούμε να αγνοήσουμε τη βαθμιαία υποβάθμιση των γυναικών στην ιστορία της Δύσης σε τρία θέματα: το πρόσωπο της Μαρίας Μαγδαληνής, της Αγίας Ιουνίας της *Αποστόλου* και του θεσμού των διακονισσών, όταν η μακραίωνη παράδοση της Ανατολής ήταν υπερήφανη για αυτές τις γυναίκες και τους θεσμούς; Το πλέον αδιαμφισβήτητο επιστημονικό πόρισμα, η ύπαρξη στην Καινή Διαθήκη και των πρώτων χριστιανικών αιώνων γυναικών, που χαρακτηρίζονταν με το επίσημο χαρακτηριστικό τίτλο «απόστολοι» (π.χ. Ιουνία), πώς μπορεί να αγνοηθεί από τους Ορθόδοξους, ειδικά στο θέμα της αποκατάστασης της τάξης των διακονισσών (δηλαδή της εισδοχής των γυναικών στην μυστηριακή «διακονική» και όχι «ιερατική» ιεροσύνη); Και ειδικά σήμερα, όταν είναι πράγματι πιο επείγουσα από ποτέ, όπως ανέφερα παραπάνω και όπως ανέφερε ομόφωνα η πανορθόδοξη συνδιάσκεψη της Ρόδου, και ο Οικουμενικός Πατριάρχης διακήρυξε ανοιχτά σε διεθνή συνάντηση στην Κωνσταντινούπολη;

Φυσικά, υπάρχουν ποιμενικές δυσκολίες, όπως αναφέρεται στο μήνυμά του ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας, για την αποκατάσταση της τάξης της «διακονικής» ιεροσύνης. Πρόσφατα στην Ορθόδοξη διασπορά, κυρίως ανάμεσα στους προερχόμενους από το ακραίο συντηρητικό ευαγγελικαλιστικό ρεύμα, αναπτύσσεται το ακόλουθο επιχείρημα: Η επαναφορά του παραδοσιακού θεσμού των διακονισσών, αν και μαρτυρείται στη μακραίωνη Ανατολική Ορθόδοξη παράδοση και παρά την οικουμενική, συνοδική και νομοκανονική εγκυρότητά του, είναι ανεπιθύμητη για τον απλούστατο λόγο - συνεχίζει το επιχείρημα - ότι μπορεί να ανοίξει ένα παράθυρο για την υιοθέτηση και της χειροτονίας των γυναικών (sic). Αυτά τα επιχειρήματα - που ευτυχώς δεν διατυπώνονται επίσημα από την Ορθόδοξη Εκκλησία - δημιουργούν ένα αίσθημα απαράδεκτης θεολογικής ασυνέπειας, που κινδυνεύει να βλάψει ανεπανόρθωτα την αξιοπιστία της

Ορθόδοξου θεολογίας. Πώς μπορούν μερικοί θεολόγοι να βασίζονται κατά βάση στην παράδοση για το γενικό ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών και παράλληλα να την αγνοούν ή να την απορρίπτουν στην περίπτωση της χειροτονίας των διακονισσών;

Ο Πάπας Φραγκίσκος, που άνοιξε πάλι τον διάλογο για το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών διακόνων, φαίνεται να υπονοεί ότι δεν εμμένει τόσο στο επιχείρημα ότι ο ιερέας ενεργεί *in persona Christi*, όσο στην κατανόηση της ιερωσύνης με όρους ιεραποστολικής ευθύνης και σίγουρα όχι κληρικαλιστικούς, υποβαθμίζοντας με τον τρόπο αυτό το «κοσμικό» αίτημα της εισόδου των γυναικών στην ειδική ιεροσύνη. Και στον Ορθόδοξο κόσμο (π.χ. ο π. John Meyendorff και φυσικά πολλοί από τους συμμετέχοντες στη συνδιάσκεψη της Ρόδου) δίνουν προτεραιότητα στη σημασία μιας λειτουργικής αναγέννησης, με έμφαση στην ενεργό συμμετοχή των λαϊκών, και ιδιαίτερα των γυναικών, στην κοινή λατρεία. Σε αυτή την περίπτωση η επαναφορά του θεσμού των διακονισσών εντάσσεται σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο.

Δύο ή τρία θέματα, κατά την ταπεινή μου γνώμη, παραμένουν για σοβαρή και υπεύθυνη **θεολογική επανεξέταση**. Αυτά είναι: μια θεολογική προσέγγιση της *ανθρώπινης σεξουαλικότητας*, η αναγκαιότητα να επικεντρωθεί η θεολογία μας στην *χριστιανική ανθρωπολογία* και μια θεολογική (και βιβλική) ανάλυση της χριστιανικής *μυστηριακής* και *θυσιαστικής* διάστασης του μυστηρίου της Θ. Ευχαριστίας.

Ο Μητροπολίτης Διοκλείας Κάλλιστος δήλωσε με σαφήνεια ότι «το επίκεντρο των θεολογικών συζητήσεων στον 21ο αιώνα θα μετατοπιστεί από την εκκλησιολογία στην ανθρωπολογία... Το βασικό ερώτημα δεν θα είναι μόνο «τι είναι η Εκκλησία», αλλά και το σπουδαιότερο, «τι είναι το ανθρώπινο ον». Και μια εξέχουσα συνιστώσα της χριστιανικής ανθρωπολογίας είναι αναμφισβήτητη η γενικότερη θέση και ο ρόλος των γυναικών, ιδιαίτερα ο δημόσιος ρόλος τους στη λειτουργική ζωή. Το ίδιο ισχύει και με ένα άλλο ειδικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης εποχής, την Ορθόδοξη θεολογία για τη φροντίδα για το περιβάλλον, την κτιστή δημιουργία του Θεού, με καθαρά θεολογικούς όρους. Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος με τις παγκόσμιες οικολογικές του πρωτοβουλίες και την ευαισθησία του για το περιβάλλον, τόσο σε λειτουργικό επίπεδο (καθιέρωση της γιορτής της προστασίας της δημιουργίας του Θεού την 1η Σεπτεμβρίου) όσο και σε επιστημονικό και θεολογικό (με τη σειρά των διεθνών οικολογικών συνεδρίων), δικαίως χαρακτηρίζεται ως «Πράσινος Πατριάρχης». Οι συνέπειες της οικολογίας - ως προέκταση της ανθρωπολογίας - για το ρόλο των γυναικών δεν είναι αμελητέες.

Εκτός από μεμονωμένες περιπτώσεις, στις Ορθόδοξες γυναίκες δεν έχει ποτέ ανατεθεί στη νεότερη εποχή κεντρικός ρόλος στο εκκλησιαστικό λατρευτικό σύστημα, παρόλο που η Εκκλησία κατά την πρώτη χιλιετία - ειδικά στην Ανατολή - χρησιμοποίησε ευρέως τον θεσμό των διακονισσών. Η διφορούμενη φύση της νεότερης λειτουργικής παράδοσης αποκαλύπτει διχοτόμηση μεταξύ θεολογίας και πρακτικής. Ενώ το Ορθόδοξο εορτολόγιο περιλαμβάνει γυναίκες αγίους και υμνεί τη Θεοτόκο ως «τιμιωτέραν των Χερουβείμ και ενδοξοτέραν *ασυγκρίτως* των Σεραφείμ» - δηλαδή υπερτέρα και των ουράνιων δυνάμεων - κάτω στη γη οι γυναίκες αποκλείονται από τον λεγόμενο ανώτερο κλήρο, ακόμα και από τάξη των διακονισσών, που στην παράδοση ανήκε, με βάση τις λειτουργικές δέλτους των χειροτονιών, στον ανώτερο κλήρο.

Κατά συνέπεια, το διακύβευμα δεν είναι η «χειροτονία των γυναικών», δηλαδή το κοινωνιολογικό αίτημα και απαίτηση της νεωτερικότητας ή ως συνέπεια ενός «αγώνα εξουσίας» μεταξύ των φύλων, αλλά η ιεραποστολική, λειτουργική, ανθρωπολογική και οικολογική διάσταση της κατανόησης της χριστιανικής ιεροσύνης, όπως την παρουσίασε ο π. Ιωάννης προηγουμένως.

Ως εκ τούτου, είναι πρωταρχικής σημασίας η κατανόησή μας για τον *μυστηριακό* και *ή* *θυσιαστικό* χαρακτήρα της Ευχαριστίας. Και όπως προανέφερα, εκτός από την ανθρωπολογική διάσταση στην αντιμετώπιση των γυναικών από την Εκκλησία και την κοινωνία, δύσκολα μπορεί να αγνοηθεί και μια οικολογική προσέγγιση. Η αλληλεξάρτηση και όχι αντιπαράθεση ανδρών και γυναικών, στην χριστιανική ανθρωπολογία είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη και με την χριστιανική οικολογία. Υπάρχει ένα έντονο ενδιαφέρον τόσο στην Ορθόδοξη όσο και πρόσφατα στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία για την κοινωνική των ευθύνη, αναγνωρίζοντας ότι απαιτείται επαρκής θεολογική ανθρωπολογική και κοινωνική/οικολογική δικαιοσύνη. Μέχρι στιγμής, η Καθολική Εκκλησία (και θα προσθέσω και όλες οι παραδοσιακές αρχαίες Εκκλησίες) δείχνει μια αμφιλεγόμενη ανάμειξη του φυσικού νόμου και της πατριαρχικής ιδεολογίας. Εάν ο άνδρας και η γυναίκα συμπληρώνονται ο ένας στον άλλο τόσο στην Εκκλησία όσο και στην κοινωνία, πώς μπορεί να δικαιολογηθεί η πατριαρχική ανδροκρατική επικυριαρχία που εξακολουθεί να

επικρατεί στην ιεραρχία της Εκκλησίας, δεδομένου ότι ο άνδρας και η γυναίκα ένα πλήρως ομοιογενές «όλον»;

Φυσικά, αυτό είναι κάτι που συνήθως προβάλλεται σταθερά από το κοσμικό «οικο-φεμινιστικό» κίνημα. Και εδώ και καιρό ως αντίδραση σε μια πατριαρχική ιδεολογία ανδρικής κυριαρχίας και γυναικείας υποταγής, η οποία για πολλούς μελετητές ίσως ήταν συνέπεια του Αυγουστίνειου δόγματος του «αρχικού» (όχι «προπατορικού») αμαρτήματος (original sin). Είναι, ωστόσο, και χριστιανική (και μάλιστα εκκλησιαστική) ανθρωπολογική ανησυχία. Δεν πρόκειται για το τί θέλουν ή επιδιώκουν οι γυναίκες (ή οι άνδρες). Αποτελεί ερώτημα τί θέλει ο ίδιος ο Ιησούς Χριστός για την Εκκλησία του τον 21ο αιώνα – και εδώ έρχονται ως υποστηρικτικά επιχειρήματα τα μεταγενέστερα πορίσματα της βιβλικής επιστήμης – προς δόξαν Θεού, για μια περιεκτική (integral) ανθρώπινη ύπαρξη, για μια περιεκτική ανθρωπολογία, και αναπόσπαστα οικολογία, υπό το πρίσμα μιας γνήσιας θεολογικής ανθρωπολογίας, βασισμένη στην αυθεντική, αν και λανθάνουσα, παράδοση της Εκκλησίας, και όχι μόνο στην ιστορικά καθιερωμένη. «Όσο επικρατεί το πατριαρχικό δυαδικό σύστημα (αντιπαράθεσης αρσενικού-θηλυκού), μια αυθεντική ανθρώπινη ανάπτυξη παραμένει ελλιπής, με επιπτώσεις στις ανθρώπινες σχέσεις καθώς και στις σχέσεις ανθρώπου-φύσεως ... Δεν μπορεί να υπάρξει πλήρης περιεκτική οικολογία όσο καιρό η ανθρωπότητα συμπεριφέρεται ως κυρίαρχο αρσενικό και αντιμετωπίζει τη φύση ως υποτακτική γυναίκα».

Η Παλαιά Διαθήκη αναμφίβολα παρουσιάζει πατριαρχικές προκαταλήψεις σε πολλά σημεία, κυρίως με την εικόνα της δημιουργίας της γυναίκας *εκ του ανδρός* (Γεν. 1:22). Είναι όμως αναμφισβήτητο ότι αυτή η εικόνα διορθώθηκε στην Καινή Διαθήκη, κυρίως με την ρητή δήλωση του Παύλου, ότι «ότε ήλθε το πλήρωμα του χρόνου εξαπέστειλε τον Υιόν αυτού, γενόμενον εν γυναικός» (Γαλ 4: 4). Ο Θεός ως ενανθρωπήσας δια του Υιού του «*εκ γυναικός*» αποτελεί πλήρους αντιστροφή της δημιουργίας της γυναίκας «*εκ της πλευράς του ανδρός*». Άλλωστε, «*οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλληγ, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θήλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἓστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ*» (Γαλ. 3.28).

Εύχομαι σε όλους μας ένα επιτυχημένο και παραγωγικό συμπόσιο και ως ευλογημένη κατάληξή του – εύχομαι και προσεύχομαι - μια ουσιαστική και αποτελεσματική Επιστολή στις Εκκλησίες.

1η συνεδρία

Η πρωτοβουλία του Πατριαρχείου Αλεξάνδρειας και οι αντιδράσεις της

Η απόφαση του Πατριαρχείου Αλεξάνδρειας να αρχίσει την διαδικασία ανασυστάσεως του θεσμού των Διακονισσών

Μητροπολίτης Νιγηρίας Αλέξανδρος

Περίληψη

Αναλυτική παρουσίαση της συνοδικής απόφασης του Πατριαρχείου Αλεξάνδρειας, των αντιδράσεων που προκάλεσε, της αποφασιστικότητας του Πατριαρχείου να προχωρήσει, αλλά και των προβλημάτων σε τοπικό, αλλά και γενικότερο επίπεδο.

Ορθόδοξες αντιδράσεις στην πιθανότητα ανανέωσης της γυναικείας διακονίας.

Η περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών

Δρ. Teva Regule

Περίληψη

Η γυναικεία διακονία είναι μέρος της ιστορίας μας. Για σχεδόν χίλια χρόνια, η Ορθόδοξη Εκκλησία χειροτονούσε τις γυναίκες σε αυτήν την τάξη για να βοηθήσει στην κάλυψη των ποιμαντικών αναγκών των πιστών και της μαρτυρίας στον κόσμο. Ιστορικά, γνωρίζουμε ότι η τάξη των διακονισσών στη χριστιανική Ανατολή μειώθηκε κάπου μετά τον 12ο αιώνα και τελικά έπεσε σε αχρηστία. Οι αιτίες για αυτή την παρακμή είναι σκοτεινές, αλλά παραλληλίζεται με την παρακμή της διακονίας γενικότερα. Παρόλα αυτά, δεν υπάρχει καμία απαγόρευση για την επανασυστάσή της. Στην πραγματικότητα, υπήρξαν εκκλήσεις γι' αυτό για κάτι παραπάνω από εκατό χρόνια στη σύγχρονη εποχή. Πρόσφατα, οι εκκλήσεις αυτές έγιναν πολυάριθμες και το θέμα συζητείται ευρύτερα. Αυτή η εισήγηση εξετάζει μερικές από τις θετικές και λιγότερο θετικές αντιδράσεις στη δυνατότητα ανανέωσης της γυναικείας διακονίας στο χώρο των ΗΠΑ.

Στην τελευταία περίπτωση, η εισήγηση θα απαντήσει άμεσα στις αντιρρήσεις αυτές. Επιπλέον, θα σημειώσει τη μεγάλη διαφορά στην αποδοχή αυτής της δυνατότητας από τις προσωπικές παρουσιάσεις, ειδικά όταν οι άνθρωποι έχουν ενημερωθεί για το ιστορικό αυτής της τάξης και την ανάγκη αυτού του λειτουργήματος στο σημερινό πλαίσιο, σε αντίθεση με τις αντιδράσεις ορισμένων μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

2η Συνεδρία **Το Βιβλικό (ΠΔ) & Φιλοσοφικό υπόβαθρο**

Ο Χριστός και το Ευαγγέλιο στο ελληνικό φιλοσοφικό πλαίσιο. **Ο Πλάτων, ο Χριστός, ο Απόστολος Παύλος**

Δρ. Ιωάννα Σαχινίδου

Περίληψη

«οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θήλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. 3.28): Ο Α. Παύλος διατυπώνει ανθρωπολογική αρχή. Περιορισμοί πρέπει να ερμηνεύονται σε σχέση με το Γαλ 3.28, όχι αντίστροφα. Ας απαγκιστρωθούμε από παρωχημένες κοινωνικές αντιλήψεις, ας διακρίνουμε το θέλημα του Θεού. Η δουλεία καταργήθηκε, τα ΗΕ εργάζονται για συνεργασία των λαών, οι Ελληνίδες είναι ίσες με τους άνδρες με το νόμο αλλά καμία Ελληνική Εκκλησία δεν έχει χειροτονημένες διακόνισσες. Η σχέση του Χριστού με τις γυναίκες ήταν ριζοσπαστική, ο Α. Παύλος μπροστά από την εποχή του, έδωσε την απόλυτη σχέση μεταξύ των ανθρώπων. Στην υλιστική εποχή μας που οι νέοι απομακρύνονται από τις εκκλησίες πρέπει ο θεσμός χειροτονημένων γυναικών, που λειτουργούσε ως τον 12^ο αι., να επαναλειτουργήσει. Οι εκκλησίες χρειάζονται και τα χαρίσματα πιστών γυναικών.

Τι κάνουμε με την κατάρα της Εύας;

Δρ. Elena Narinskaya

Περίληψη

Ο βιβλική διήγηση της κατάρας της Εύας βρίσκεται στο Γέν. 3:16. Στα εβραϊκά και χριστιανικά εξηγητικά υπομνήματα, η Εύα παρουσιάζεται ως εκείνη της οποίας η επιθυμία είναι για τον σύζυγό της και ο σύζυγός της είναι κυρίαρχός της. Ο σκοπός αυτής της εισήγησης είναι να εντοπίσει τις ιδέες, τις επιπτώσεις και την εκδήλωση της κατάρας της Εύας στα βιβλικά και λειτουργικά κείμενα. Για το σκοπό αυτό, αναλύεται η ορθόδοξη χριστιανική ακολουθία του σαραντισμού μετά τον τοκετό των γυναικών, δεδομένου ότι χρησιμεύει ως παράδειγμα της ακάθαρτης κατάστασης των γυναικών μετά τον τοκετό, ως συνέπεια της κατάρας της Εύας. Εναλλακτικά, οι ακολουθίες της βάπτισης και τού γάμου μελετώνται ως παραδείγματα ισότητας που η Ορθόδοξη Εκκλησία προβάλλει στους άντρες και τις γυναίκες στα μυστήρια της. Με την περαιτέρω εξέταση του τόπου και του λειτουργήματος των γυναικών στην Εκκλησία και της αντίθεσης μεταξύ της επικρατούσας στάσης της κοινωνίας έναντι των φύλων και της παραδοσιακής προσέγγισης της Εκκλησίας, η εισήγηση αναφέρεται στη δυναμική της πατριαρχικής κοινωνίας που συνέβαλε στην ιστορική εκδήλωση της «κατάρας της Εύας».

3η Συνεδρία **Το βιβλικό (ΚΑ) και αρχαιολογικό υπόβαθρο**

Χριστιανές γυναίκες στην Αγία Τράπεζα: **Αρχαίες μαρτυρίες για την ανασύσταση του θεσμού των Διακονισσών**

Δρ. Ally Kateusz

Περίληψη

Σε αυτή την εισήγηση θα αναλύσω πολύ παλιά εικονογραφικά αντικείμενα που απεικονίζουν τους ανθρώπους μέσα σε μια πραγματική εκκλησία. Αυτά τα δύο αντικείμενα ανεσκάφησαν τον 20ο αιώνα. Συνήθως αναλύονται μεμονωμένα, αλλά εδώ θα τα συγκρίνω μεταξύ τους καθώς και με άλλα σχετικά έργα τέχνης και αρχαιολογικά ευρήματα. Ένα τεχνούργημα, σκαλιστό πέτρινο μέτωπο σαρκοφάγου, φαίνεται να απεικονίζει την Αγία Τράπεζα μιας εκκλησίας στο ιερό βήμα

της δεύτερης Αγίας Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη. Το άλλο, ένα ελεφαντόδοντο, απεικονίζει τη λειτουργία στην παλιά βασιλική του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη. Αυτές ήταν δύο από τις σημαντικότερες Ορθόδοξες εκκλησίες του χριστιανισμού, και τα δύο γλυπτά απεικόνισαν μια λειτουργική σκηνή με άνδρες και γυναίκες που πλαισιώνουν την Αγία Τράπεζα, άντρες αριστερά και γυναίκες δεξιά. Η σκάλισμα που απεικονίζει τη δεύτερη Αγία Σοφία μπορεί να συγκριθεί με τα δύο ψηφιδωτά που απεικονίζουν τους άντρες στα αριστερά του θυσιαστηρίου και τις γυναίκες στα δεξιά στο ιερό σκηνή της Βασιλικής του Αγίου Βιταλίου της Ραβέννας, μωσαϊκών που συχνά πιστευόταν ότι απεικονίζουν τη λειτουργία έναν αιώνα αργότερα στην Αγία Σοφία του Ιουστινιανού. Στη Ρώμη, τα ερείπια των εκκλησιών του πέμπτου έως εβδομού αιώνα αποδεικνύουν ότι υπήρχε χωρισμένος σε δύο κυρίως ναός, και ότι το παλαιότερο *Ordo Romano*, ένα χειρόγραφο του 9ου αιώνα, περιγράφει μια γυναικεία πλευρά και την πλευρά των ανδρών στην εκκλησία, όπως φαίνεται στο ελεφαντόδοντο του ιερού στην παλαιά Βασιλική του Αγίου Πέτρου. Άλλες ενδείξεις, τόσο λογοτεχνικές όσο και αρχαιολογικές, δείχνουν ότι υπήρχε παραλληλισμός των φύλων στα τελετουργικά δείπνα στις παλαιότερες κοινότητες των οπαδών του Ιησού. Τα στοιχεία δείχνουν ότι η παρουσία γυναικών σε ιερές τελετουργίες, συμπεριλαμβανομένων των διακονισσών, ήταν και πρόιμη και ενσωματωμένη στις λειτουργικές παραδόσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Οι ευαγγελικές αναφορές στις γυναίκες: Κοινωνιολογική υπόμνηση

Καθ. Δημήτριος Πασσάκος

Περίληψη

Οι ευαγγελικές αναφορές σε γυναίκες, αν κριθούν υπό το πρίσμα του κοινωνικού περιβάλλοντος το οποίο προϋποθέτουν, παραπέμπουν σε μια στάση αντιδομική και αντισυστημική του πρώιμου χριστιανισμού, χαρακτηριστικά τα οποία τον κατατάσσουν στις αποκαλυπτικές σχέτες της εποχής. Τα χαρακτηριστικά αυτά περνούν σε δεύτερο πλάνο ή υποχωρούν εντελώς όταν η σχέση σταδιακά ενσωματώνεται στο περιβάλλον της και εκκοσμικεύεται. Δεν αποτελεί συνεπώς έκπληξη το γεγονός ότι ο κεντρικός ρόλος που έχουν οι γυναίκες στα πρώτα βήματα της Εκκλησίας, υποχωρεί στη συνέχεια, όταν η Εκκλησία στην πορεία ενσωμάτωσής της στην τότε κοινωνία, αναπαράγει και το πατριαρχικό-εξουσιαστικό μοντέλο που η δεύτερη εκπροσωπεί.

Οι νέες θεωρίες για τη Μαρία Μαγδαληνή

Δρ. Κατερίνα Δροσιά

Περίληψη

Το πρόσωπο της Μαρίας Μαγδαληνής και η συμβολή της, κυρίως ως ευαγγελίστρια του μηνύματος της Αναστάσεως, αποτελεί μια σημαντική ένδειξη της σπουδαιότητας της γυναικείας παρουσίας εντός της πρώτης χριστιανικής κοινότητας. Τα ελάχιστα βιογραφικά δεδομένα για την «ιστορική Μαγδαληνή» υπήρξαν η αφορμή να συνδεθεί το όνομά της με μια σειρά μυθολογικών και η αλήθεια του ιστορικού της προσώπου να παραμείνει γρίφος μέχρι και τις μέρες μας.

Τα τελευταία χρόνια έρχονται στο φως νέα δεδομένα για την παρουσία των γυναικών στην πρώιμη λειτουργική παράδοση της Εκκλησίας όπως για παράδειγμα το βιβλίο της Ally Kateusz *Mary and early Christian Women*, αλλά και συγκεκριμένα για τη Μαρία Μαγδαληνή, είτε ως μια προσπάθεια ανασυγκρότησης του προσώπου της, είτε ως αναγνώριση της σπουδαίας προσφοράς της στο χριστιανισμό. Στην παρούσα εισήγηση θα εστιάσουμε στις πρόσφατες θεωρίες σχετικά με τη Μαρία Μαγδαληνή. Το πρώτο μέρος αφορά την ανακάλυψη ενός σπαράγματος παπύρου που επανέφερε στο προσκήνιο το θέμα του ηγετικού ρόλου των γυναικών και τη γενικότερη θέση των γυναικών στο περιβάλλον του Ιησού αλλά και το θέμα της σχέσης της Μαρίας Μαγδαληνής με τον Ιησού. Το δεύτερο μέρος αφορά την αλλαγή της στάσης της ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας σχετικά με τη θέση των γυναικών εντός της Εκκλησίας και την προβολή της Μαρίας Μαγδαληνής στο κήρυγμα των προκαθημένων της. Με βάση τα δεδομένα που έχουμε γι' αυτήν από τα κείμενα της Καινής Διαθήκης και από τα απόκρυφα κείμενα που μας έχουν διασωθεί η περίπτωση της Μαρίας Μαγδαληνής είναι ένα υπόδειγμα πιστής μαθήτριας και αποστόλου και αποτελεί χαρακτηριστικό διαχρονικό πρότυπο γυναικείας διακονίας.

4η συνεδρία
Το Πατερικό θεολογικό υπόβαθρο

Έμφυλα σώματα και η σημασία τους υπό το φως της εσχατολογικής ανθρωπολογίας του Γρηγορίου Νύσσης (περ. 335 - 395) και η ανασύσταση του θεσμού των διακονισσών

Δρ. Σπυριδούλα Αθανασοπούλου-Κυπρίου

Περίληψη

Σε αυτή την εισήγηση εστιάζω την έρευνά μου στην εσχατολογικά προσανατολισμένη ανθρωπολογία του Γρηγορίου Νύσσης, για να τονίσω το γεγονός ότι, σύμφωνα με την κατανόησή του για την άνοδο της ψυχής προς τον Θεό, η θέωση επιτυγχάνεται μέσω των έμφυλων σωμάτων μας, όχι σε αντίθεση με αυτά, υπό την προϋπόθεση ότι τα έμφυλα αυτά σώματα γίνονται φορείς της περιχώρησης και της συμπερίληψης, δηλαδή πραγματικές εικόνες του σώματος του Χριστού. Έτσι, για τον Γρηγόριο τον Θεολόγο, το φύλο δεν είναι κάτι που πρέπει να απορριφθεί, αφού μπορεί να έχει τη θετική ιστορική του αξία ως «δερμάτινος χιτώνας». Αλλά δεν μπορεί να γίνει κανόνας που σχετίζεται με την εικόνα του Θεού και έτσι να αποκλείει ανθρώπους από τα λειτουργήματα της Εκκλησίας. Δεδομένου ότι η δομή της Εκκλησίας με τα λειτουργήματά της πρέπει να αντικατοπτρίζει το όραμα ενός εσχατολογικά απολυτρωθείσα εν Χριστώ ανθρωπότητα, και έτσι δεν πρέπει να αποκλείει πρόσωπα με βάση τα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τον ιστορικό τρόπο της ανθρώπινης υποστάσεως, εγκλωβίζοντας με τον τρόπο αυτό την Εκκλησία μέσα στην ιστορία. Η θεσμοθέτηση της τάξης των διακονισσών δεν είναι μόνο σύμφωνη με ένα πρόωρο έθος της Εκκλησίας, αλλά βασίζεται στο θεολογικό «αξίωμα» ότι ο Χριστός δεν σώζει τον άνθρωπο με βάση το «άρρεν φύλο» του αλλ' ως «άνθρωπος». Επίσης, επιβεβαιώνει ότι κάθε έμφυλη ανθρώπινη ύπαρξη, όταν μεταμορφώνεται εν Χριστώ μπορεί να γίνει εικόνα Του και να τον εκπροσωπήσει.

Η οντολογία του φύλου ως ιστορικού τρόπου κατά τον Μάξιμο τον Ομολογητή (περ. 580-662) και η ανασύσταση του θεσμού των Διακονισσών

Δρ. Διονύσιος Σκλήρης

Περίληψη

Σε αυτή την εργασία αναπτύσσω την έννοια των φύλων ως ιστορικών συντεταγμένων στη σκέψη του Αγίου Μάξιμου του Ομολογητή (περ. 580-662). Σύμφωνα με τον Άγιο Μάξιμο, το φύλο δεν σχετίζεται με τον λόγο της φύσεως, αλλά είναι απλώς μια ιστορική έκφραση της ανθρώπινης φύσης. Αυτό δεν σημαίνει ότι κάτι πρέπει να απορριφθεί. μπορεί να έχει τη θετική ιστορική του αξία ως «δερμάτινος χιτώνας», με την ορολογία του Γρηγορίου Νύσσης. Έτσι, δεν μπορεί να γίνει κανόνας που σχετίζεται με την εικόνα του Θεού, με αποτέλεσμα να αποκλείει τους ανθρώπους από τα λειτουργήματα της Εκκλησίας. Στη συνέχεια, υποστηρίζω ότι η δομή της Εκκλησίας με τα λειτουργήματά της θα πρέπει να αντικατοπτρίζει το όραμα της εσχατολογικώς απολυτρωμένης εν Χριστώ ανθρωπότητας και δεν πρέπει επομένως να αποκλείει τα πρόσωπα βάσει των χαρακτηριστικών που σχετίζονται με τον ιστορικό τρόπο ύπαρξής των φυλάκισης, εγκλωβίζοντας με τον τρόπο αυτό την Εκκλησία μέσα στην ιστορία.

Το πρόσωπο της Διακόνισσας Φοίβης στο έργο των Πατέρων της Εκκλησίας και των εκκλησιαστικών συγγραφέων στον πρώιμο χριστιανισμό

Δρ. Ειρήνη Αρτέμη

Περίληψη

Η Φοίβη παρουσιάστηκε στους χριστιανούς της Εφέσου από τον Παύλο ως σημαντική βοηθός των συναδέλφων του. Σε αυτή την εισήγηση, θα αναλύσουμε πώς παρουσιάζεται η Φοίβη στα γραπτά των Πατέρων της Εκκλησίας και των Εκκλησιαστικών συγγραφέων στον πρώιμο χριστιανισμό. Σε αυτά τα κείμενα υπάρχει το ερώτημα αν η Φοίβη ήταν επίσημα διορισμένη διάκονος ή λειτουργός της εκκλησίας των Κεχραιών. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι ερμηνευτές της Βίβλου ήταν αρκετά απρόθυμοι να περιγράψουν τα λειτουργήματα των γυναικών χρησιμοποιώντας συγκεκριμένους εκκλησιαστικούς όρους, όπως διάκονος, και το ίδιο έχει συνέβη και με την Φοίβη. Ο Ωριγένης υπογραμμίζει ότι ο ρόλος της Φοίβης ήταν διακονικό λειτουργήμα, που βοηθούσε τους ανθρώπους και ασκούσε τη φιλοξενία όπως ο Λωτ στην Παλαιά Διαθήκη. Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος επαινεί το έργο της Αγίας Φοίβης και την καλεί

Αγία και ιερό πρόσωπο και δίνει έμφαση στο έργο της. Επίσης, ο Χρυσόστομος αναφέρεται στη Φοίβη και αλλού, αναφερόμενος σε αυτήν ως επίσημη διακόνισσα. Ο Θεόδωρος του Κύρου αναφέρει το όνομα της Φοίβης τρεις φορές για να μιλήσει για την διακονία της στην τοπική εκκλησία. Ήταν ο ρόλος της Φοίβης σε αυτά τα κείμενα κατώτερος από ότι ήταν, επειδή οι συγγραφείς της Εκκλησίας ακολουθούν τη γενική άποψη για τη θέση των γυναικών στην κοινωνία και στην Εκκλησία; Ή μήπως φοβούνται να δημιουργήσουν διάφορα προβλήματα με τον ενεργό ρόλο των γυναικών στις εκκλησιαστικές κοινότητες;

5η συνεδρία

Το αρχικό και μεταγενέστερο χριστιανικό ιστορικό υπόβαθρο

Η Αγία Νίνα και ο Θεσμός των Διακόνων Γυναικών στην Γεωργιανή Παράδοση

Fr. Leonide Beka Ebraldze ΑΓΓ

Περίληψη

Στην παλαιότερη έκδοση του βίου της Αγίας Νίνας, της ισαποστόλου, διασώζεται μια μικρή προσευχή, η οποία εκφώνησε ο Πατριάρχης Ιερουσολύμων στην Άγια Νίνα, πριν την ιεραποστολική ιεραποδημία της στη Γεωργία. Ακόμη και αν το κείμενο αυτού του Βίου, δεν αναφέρει ρητά τη διακονική χειροτονία της Αγίας, εντούτοις φαίνεται ότι αυτή η προσευχή περιέχει αρχαϊκά στρώματα της χειροτονίας, όπως το *impositio manuum*, συνοδευόμενα από την επίκληση του Χριστού και την αποστολή του Τιμίου Σταυρού. Όπως μπορούμε να δούμε από τα λειτουργικά δεδομένα, η χειροτονία των γυναικών διακόνων ξεκινά στη Γεωργία από την πρώιμη περίοδο της εξέλιξης της λειτουργίας: υπάρχουν χειρόγραφα αποδεικτικά στοιχεία για ευχές χειροτονίας από την προ-βυζαντινή περίοδο της Γεωργιανής Θείας Λειτουργίας (πριν από τον 10ο αιώνα) καθώς και από την βυζαντινή περίοδο (από τις αρχές του 11ου αιώνα). Παραδόξως, στη Γεωργία, μέχρι σήμερα, υπάρχουν τουλάχιστον δύο διακόνισσες, χειροτονημένες από κανονικό επίσκοπο του Πατριαρχείου Γεωργίας. Φαίνεται ότι η χειροτονία διακόνισσας δεν είναι θέμα συζήτησης, παρά τη διακονική και μυστηριακή φύση αυτής της πράξης. Συχνά η διακονία θεωρείται ως κάποιο είδος λειτουργήματος του ιερού, δλδ. θήλεις ιερόπαιδες. Για αυτό το λόγο προσπαθώ να χρησιμοποιήσω αντί του όρου διακόνισσα εκείνον της γυναίκας διακόνου.

Τα λειτουργικά καθήκοντα των χειροτονημένων διακονισσών τη Βυζαντινή περίοδο

Σπύρος Π. Παναγόπουλος

Περίληψη

Παρά την ερευνητική ενεργητικότητα που έχουν αφιερώσει οι δυτικοί ιστορικοί και θεολόγοι στο ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών στον πρώιμο χριστιανισμό και στη (δυτική) μεσαιωνική Εκκλησία, οι ίδιοι αυτοί ερευνητές έχουν επιδείξει συγκριτικά ελάχιστο ενδιαφέρον απέναντι στην εκκλησιαστική διακονία στη βυζαντινή εκκλησία, ακόμα και όταν μία συγκριτική ανάλυση δυνητικά θα μπορούσε να φωτίσει ζητήματα αναφορικά με τη θεολογία και την πρακτική των χειροτονιών γυναικών στη Δύση. Η έρευνα για χειροτονηθείσες διακόνισσες στην πρώιμη χριστιανική περίοδο, είναι σαφής και ξεκάθαρη. Το γεγονός ότι διακόνισσες συνέχισαν να υπάρχουν από την πρώιμη μέχρι τη μέση βυζαντινή περίοδο, τουλάχιστον στην Κωνσταντινούπολη και τα Ιεροσόλυμα, είναι επίσης αδιαμφισβήτητο. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι μπορούμε να εντοπίσουμε διακόνισσες σε ολόκληρη τη βυζαντινή αυτοκρατορία: σαφώς υπήρχαν εκκλησιαστικές κοινότητες όπου δεν υπήρχαν διακόνισσες. Ενώ οι φιλολογικές πηγές δεν δίνουν λεπτομερή εικόνα της γυναικείας διακονίας, ιδιαίτερα σε σχέση με τις λειτουργικές τους δραστηριότητες, η τάξη των διακονισσών ευδοκίμησε κυρίως κατά την πρώιμη βυζαντινή περίοδο. Εκτός των άλλων, με τη συνδρομή του κανονικού και του κοσμικού βυζαντινού δικαίου, θα δείξουμε ότι οι διακόνισσες αποτελούσαν βασικό και αναπόσπαστο τμήμα του βυζαντινού κλήρου, τουλάχιστον

Γυναίκες άγγελιοι. Άγιες γυναίκες που έζησαν σε ανδρικά μοναστήρια

Παναγιώτης Ανδριόπουλος

Περίληψη

Το φαινόμενο γυναίκες να ασκούνται ως άντρες σε αντρικά μοναστήρια απαντάται πολύ

νωρίς στην Εκκλησία, ήδη σε βίους Αγίων του 3^{ου} αιώνα, παρ' ότι το φαινόμενο είναι σε έξαρση κυρίως από τον 5^ο-7^ο αιώνα στην μοναστική Αίγυπτο. Πρόκειται για ένα φαινόμενο ακραίο, ειδικά για την σημερινή λογική, αλλά παρουσιαζόμενο «φυσιολογικά» στα συναξάρια.

Οι βίοι αυτοί είναι πολυκύμαντοι, με κινηματογραφική πλοκή, θα λέγαμε σήμερα. Οι γυναίκες που μεταμφιέζονται σε άντρες ποθώντας τον έντονο ασκητικό βίο, είναι παρθένες, θυγατέρες, σύζυγοι, πριγκίπισσες, αμαρτωλές, αλλά και αγνές. Κοινό χαρακτηριστικό της ιδιαίτερης απόφασής τους ήταν η ανυποχώρητη αποφασιστικότητα τους να κάνουν ό, τι χρειάζεται για να μιμηθούν τον Χριστό μέσα από τη γυναικεία τους φύση, χωρίς κάποια διάθεση παιχνιδιού με το φύλο ή κάποια σύνδεση με τον ανδρικό συναισθηματικό κόσμο. Ως επί το πλείστον δεν αποκαλύπτουν ποτέ την πραγματική τους ταυτότητα παρά μόνο μετά το θάνατό τους, όταν πλέον έχουν καθαγιασθεί.

Ομως, έτσι κι αλλιώς, τα κάθε λογής στερεότυπα καταρρίπτονται από τους ίδιους τους βίους των γυναικών αυτών. Η ήδη υπάρχουσα οικογένεια, για παράδειγμα, έρχεται σε δεύτερη μοίρα μπροστά στο ποθούμενο της άσκησης.

Στον βίο της Αγίας Ευγενίας, η οποία αποτελεί το αρχαιότερο παράδειγμα της ιδιαίτερης αυτής κατηγορίας των γυναικών, συναντάμε και το θαυμαστό: Ο Ευγένιος (μετονομασία της Αγίας) αναλαμβάνει ηγούμενος της Μονής! Μία γυναίκα ηγούμενος σε ανδρικό μοναστήρι, χωρίς ιεροσύνη, αφού κάτι τέτοιο δεν προκύπτει από τον σχετικό βίο.

Αναμφίβολα οι συγκεκριμένοι βίοι προσφέρουν και προσφέρονται για πολλές συνθετικές και πολυεπίπεδες προσεγγίσεις.

6η συνεδρία **Η σύγχρονη ρωσική εμπειρία**

Η τάξη των Διακονισσών στις συζητήσεις της Μεγάλης Συνόδου του 1917-18

Alexander Mramornov

Περίληψη

Αναφέρθηκε στο εκδοτικό πρόγραμμα την «All-Russian Holy Council 1917-1918», ο 5^{ος} τόμος του οποίου είναι η εκλαϊκευμένη έκδοση των αποφάσεων/προτάσεων για την θέση των γυναικών στην Εκκλησία, ενώ οι 4 πρώτοι αναφέρονται στις αποφάσεις για την οικογένεια, τον γάμο και το διαζύγιο, την Ουκρανία και τις σχέσεις Κράτους-Εκκλησίας.

Η γυναικεία διακονία στα πλαίσια της εκκλησιολογίας των ρωσικών αδελφοτήτων

Καθ. Zoya Dashevskaya

Περίληψη

Το ζήτημα της γυναικείας προσφοράς στην εκκλησία, δηλαδή της γυναικείας διακονίας, συζητείται έντονα τις τελευταίες δεκαετίες. Η διατύπωση του θέματος σχετικά με το φύλο σημαίνει συχνά μόνο την ίδρυση συγκεκριμένων «γυναικείων» περιοχών μεταξύ των ποιμαντικών αναγκών των εκκλησιών. Παρόλα αυτά, τα γνωστά γεγονότα της χειροτονίας των διακονισσών υποδηλώνουν την ανάγκη να θεωρηθούν όλες οι μορφές γυναικείων λειτουργημάτων στην εκκλησία όχι ως ένας ειδικός χώρος στον οποίο οι γυναίκες μπορούν να εκφραστούν στην Εκκλησία, αλλά ως εκπλήρωση της κλήσης που είναι η ίδια για όλους τους χριστιανούς που έχουν ευλογηθεί με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος στο μυστήριο του Βαπτίσματος. Η δυνατότητα πραγματοποίησης αυτών των λειτουργημάτων με την πληρότητα και την ποιότητά τους δεν διασφαλίζεται από τον ζήλο και την εργατικότητα των αδελφών εν Χριστό, αλλά καθορίζεται από το εκκλησιολογικό πλαίσιο στο οποίο οι γυναίκες παρέχουν την διακονία τους. Με βάση τους διάφορους τύπους εκκλησιολογίας - κληρική, ενοριακή, ευχαριστιακή ή κοινοτική και αδελφική - μπορεί κανείς να προσδιορίσει το σύνολο ευκαιριών που επιτρέπουν στις γυναίκες να ασκούν διάφορες μορφές της δραστηριότητάς τους. Το παράδειγμα της Ορθόδοξης Αδελφότητας της Μεταμόρφωσης επιτρέπει να εξεταστούν οι διάφορες ευκαιρίες που ανοίγει η κοινοτική και αδελφική εκκλησιολογία για την εκκλησιαστική

διακονία των γυναικών στους τομείς της ιεραποστολής, του ευαγγελισμού, της κατήχησης της εκκλησιαστικής διοίκησης σε μικρές κοινότητες λαϊκών, του πνευματικού διαφωτισμού και της φιλανθρωπίας .

7η συνεδρία

Η (Δυτική) Καθολική και η (Ανατολική) μετα-κομμουνιστική εμπειρία

Οι γυναίκες διάκονοι στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

Καθηγήτρια Phyllis Zagano

Περίληψη

Αυτή η εισήγηση αναλύει τις συζητήσεις για την αποκατάσταση των γυναικών στην λειτουργική διακονία στις Καθολικές Εκκλησίες μετά την Β' Σύνοδο του Βατικανού, από την ακαδημαϊκή συζήτηση μεταξύ Roger Gryson και Aimé-Georges Martimort, μέχρι τις εργασίες της Διεθνούς Θεολογικής Επιτροπής κατά το τελευταίο τέταρτο του εικοστού αιώνα, και αυτές στον εικοστό πρώτο αιώνα, και τις εκκλήσεις για τις γυναίκες διακόνους των Συνόδων και της Διεθνούς Ένωσης Γενικών Ανώτερων των γυναικείων ιδρυμάτων, που οδήγησαν στην ίδρυση της Ποντιφικής Επιτροπής για τη Μελέτη της Διακονίας των Γυναικών το 2016, και καταλήγει με σχόλια για τα πρόσφατα γεγονότα.

Η συζήτηση για τις Διακόνισσες στο μετα-κομμουνιστικό περιβάλλον

Ομότιμος Καθ. Ivan Dimitrov

Περίληψη

Η αλλαγή του πολιτικού καθεστώτος στην Ανατολική Ευρώπη έχει επηρεάσει αναπόφευκτα ολόκληρη τη ζωή των ανθρώπων στις χώρες αυτές, συμπεριλαμβανομένης της θρησκευτικής. Αισθανόμενοι ελεύθεροι να εκφράσουν τις ιδέες τους και τις θρησκευτικές πεποιθήσεις τους, στράφηκαν πολλοί στην παραδοσιακή Ορθόδοξη πίστη των προγόνων τους. Και οι κληρικοί της Εκκλησίας βρέθηκαν ξαφνικά αντιμέτωποι με πρωτοφανείς προκλήσεις. Το ενδιαφέρον του λαού για την εκκλησιαστική ζωή υπερέβη τη φυσική ικανότητα του κλήρου. Έτσι, στην προσπάθειά τους να αποδεχτούν και να ποιμάνουν νέους πιστούς, οι κληρικοί απέτυχαν να πραγματοποιήσουν την αποστολή του κηρύγματός τους. Έτσι, το παράδοξο ήταν ότι, λόγω της πολλών ασχολιών τους, δεν κατάφεραν να επιτελέσουν την κύρια αποστολή τους.

Σε μερικές εκκλησίες, ειδικά στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Βουλγαρίας, υπάρχει έντονη λειψανδρία κληρικών. Ακόμα κι έτσι, η εκκλησία μας δεν είναι σε θέση να προσελκύσει άλλους ανθρώπους για να βοηθήσουν κληρικούς στο δύσκολο έργο τους. Οι ανθρωπίνι πόροι δεν επαρκούν για τα καθαρά λατρευτικά καθήκοντα, για να μην αναφέρουμε την εξάπλωση της πίστης και την κοινωνική δραστηριότητα. Και σε αυτούς τους δύο τομείς οι διάκονοι θα ήταν πολύ χρήσιμοι. Ωστόσο, οι συντηρητικοί ηγέτες της Εκκλησίας δεν τολμούν να σκεφτούν μια τέτοια λύση, όπως των διακονισσών, στο οξύ αυτό πρόβλημα.

Γιατί, ωστόσο, ο τίτλος της εισήγησης αναφέρεται στο μετα-κομμουνιστικό περιβάλλον; Επειδή το περιβάλλον επηρεάζει πάντα τη σκέψη των ανθρώπων. Οι Ορθόδοξοι κληρικοί στην Ανατολική Ευρώπη, μετά από δεκαετίες κομμουνισμού, έχουν συνηθίσει να σκέπτονται και να εργάζονται κατά κύριο λόγο στη διατήρηση της πίστης και της εκκλησιαστικής πρακτικής και τώρα συνεχίζουν να αντιτίθενται σε οποιεσδήποτε ιδέες αλλαγής. Επιπλέον, τέτοιες ιδέες και οι φορείς τους χαρακτηρίζονται αμέσως ως «μοντερνιστές», «οικουμενιστές», «εχθροί της Εκκλησίας».

8η συνεδρία

Πληροφορίες από άλλες χριστιανικές παραδόσεις

Διακόνισσες στην Ελληνόρρυθμη Καθολική Εκκλησία της Ουκρανίας

Δρ. π. Ihor Shaban

Περίληψη

Στις λατρείες της προχριστιανικής θρησκείας, οι γυναίκες συχνά ασκούσαν ιερατικές λειτουργίες. Η Παλαιά Διαθήκη αναφέρει τις γυναίκες στο Ναό. Μπορούμε επίσης να διαβάσουμε για

τις προφήτιδες (Miriam, Ex 15, 20 και Hulda, 4 Kings 22, 14, Ex 38, 8, 1 Sam 2, 22). Αλλά δεν γνωρίζουμε ποιες συγκεκριμένες λειτουργίες κάνουν.

Στην Καινή Διαθήκη, ο Απόστολος Παύλος γράφει για τις χήρες που εκπληρώνουν συγκεκριμένα καθήκοντα στην κοινότητα (1 Τιμ. 5, 3-16) και στέλνει τον ιδιαίτερο χαιρετισμό του στη διάκονο Φοίβη από την Εκκλησία των Κερχεών (Rom 16: 1-2). Άλλα χριστιανικά έγγραφα δηλώνουν τον ιδιαίτερο ρόλο που διαδραματίζουν οι χήρες στην Εκκλησία. Από τα γραπτά του Κλήμεντος της Αλεξάνδρειας μπορεί να συναχθεί ότι οι διακόνισσες, χωρίς να λαμβάνουν επίσημη ιεροσύνη, διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην κατήχηση και τις επαφές με τους παγανιστές που ενδιαφέρονταν να ενταχθούν στην Εκκλησία. Στη συριακή παράδοση, οι διακόνισσες εκτελούν κατηχητικές και βοηθητικές λειτουργίες για να βαπτίζουν άλλες γυναίκες στην κοινότητα.

Σημαντικότερες είναι οι μαρτυρίες του συριακού πολιτιστικού κύκλου, όπου και οι Αποστολικές Διαταγές κάνουν λόγο για συγκεκριμένες λειτουργικές διακονίες: το βάπτισμα των γυναικών, η κοινωνία των ασθενών γυναικών, η παροχή συμβουλών σε επισκόπους και ιερείς και η προτεραιότητα μεταξύ άλλων γυναικών. Μας δείχνει ότι τον 5ο αιώνα οι λειτουργικές λειτουργίες της διακονίας περιορίζονταν στο μυστήριο του βαπτίσματος και της κοινωνίας σε άρρωστες γυναίκες. Όλο αυτό το καθήκον της διακονίας έρχεται στην Κιβινή Ρωσία (Εκκλησία Κιέβου) μαζί με τον Χριστιανισμό από το Βυζάντιο στις αρχές των δέκα αιώνων.

Ότι γνωρίζουμε από εκείνη την εποχή, είναι ότι η διάκονος πρέπει να είναι μόνο παρθένα ή χήρα άνω των 40 ετών. Δεν μπορούσαν να παντρευτούν και αυτομάτως απαξιώνονταν εάν ήταν παντρεμένοι. Ο ρόλος της διακονίας μειώθηκε με την αυξανόμενη σημασία της ζωής του μοναχού. Τέλος, δύο διαφορετικά επαγγέλματα - οι μοναχοί και η διακονία - συγχωνεύθηκαν σε ένα θρησκευτικό προσκύνημα. Ωστόσο, δεν εκδόθηκε κανένα επίσημο έγγραφο που θα απαγόρευε το ρόλο των διακονισσών στην Εκκλησία του Κιέβου. Τέλος πάντων, οι ιστορικές μας μαρτυρίες δείχνουν ότι τον 14ο αιώνα εξαφανίζεται ο θεσμός των διακονισσών. Για πολύ καιρό, οι καλόγριες έλαβαν ευλογία να εισέλθουν στο πρεσβυτέριο, αλλά καθώς ο διάκονος δεν εκτέλεσε καμία λειτουργική λειτουργία.

Σε αυτό το πλαίσιο, πολύ ενδιαφέρουσα απόφαση προέρχεται από το Πατριαρχείο στην Αλεξάνδρεια που θέλει να ανανεώσει τον ρόλο της διακονίας στη σημερινή Εκκλησία. Σίγουρα αυτό δεν σημαίνει μια καινοτόμο επανάσταση στη ζωή της Εκκλησίας, αλλά την επιστροφή της στην αρχαία παράδοση. Όπως ακριβώς πριν από αιώνες, οι διακονίες θα ασχολήθηκαν με την κατήχηση, τη φιλανθρωπία και την ψυχολογική βοήθεια, ειδικά για τις γυναίκες που επλήγησαν από τη σεξουαλική βία, τις κοινωνικές δυσλειτουργίες και τις ψυχικές διαταραχές. Όπως και οι προκάτοχοί τους πριν από αιώνες, θα βοηθήσουν και άλλες γυναίκες να προετοιμαστούν για το βάπτισμα, το οποίο έχει μεγάλη σημασία στις περιοχές αποστολής σε ολόκληρη την Αφρική. Φαίνεται ότι οι αλλαγές στην ουκρανική ελληνικο-καθολική εκκλησία, που ανήκει στην παράδοση του Βυζαντίου, μπορεί να ακολουθήσουν παρόμοια κατεύθυνση. Σήμερα, οι γυναίκες στην Ουκρανία εκτελούν ήδη τη λειτουργία των εκπαιδευτικών ή της κατήχησης στα σχολεία και σε διάφορες κοινότητες ενορίας, νεολαίας και οικογένειας. Ωστόσο, για επίσημες αλλαγές στη δομή των βαθμών ιεροσύνης και επιτρέποντας σε μια γυναίκα να είναι διακονήματα, είναι πολύ νωρίς σήμερα. Ακόμη και αν η ιστορία των διακονισσών δείχνει ότι, αντίθετα με τις επιφανειακές απόψεις, ο τόπος των γυναικών στις Εκκλησίες δεν καθοριζόταν μόνο από την παροικιότητα «γυναικεία γκαλερί» στους ναούς (ιδιαίτερο μέρος για τις γυναίκες και τα παιδιά) η διακήρυξη του Λόγου του Θεού και η διδασκαλία της πίστης δεν ήταν αποκλειστικά για τους άνδρες.

Η γυναικεία διακονία στην Αγγλικανική Εκκλησία. Μια Ορθόδοξη προσέγγιση.

Σπυριδούλα-Ελένη Μάντζιου, M.Th.

Περίληψη

Η Διακριτική Διακονία στην Εκκλησία της Αγγλίας είναι μια όχι τόσο γνωστή μορφή διακονίας, ακόμη και για τους Αγγλικανούς. Οι άνδρες και οι γυναίκες, που έχουν δεσμευτεί να υπηρετούν σ' όλη τους τη ζωή ως διάκονοι, χωρίς να εξελίσσονται σε ιερείς, είναι γνωστοί ως Distinctive Deacons. Θεωρούν τους εαυτούς τους ως προνομιούχους που έχουν μια ειδική κλήση για αυτόν τον τύπο διακονίας ακολουθώντας τα αρχαία μονοπάτια των διακόνων στην πρώτη εκκλησία. Υπάρχουν τρεις βαθμοί ιεροσύνης στην εκκλησία της Αγγλίας. Διάκονοι, ιερείς και επίσκοποι. Ωστόσο, η *Διακριτική Διακονία* είναι ένα ξεχωριστό λειτούργημα. Οι ευθύνες τους πρέπει να

είναι κυρίως στην κοινότητα, να κατανοήσουν τις ανάγκες της κοινότητας και να βοηθούν όσους βρίσκονται σε δύσκολη κατάσταση. Ενδιαφέρονται για τους ανθρώπους που υποφέρουν από τη φτώχεια, που αντιμετωπίζουν την αδικία και που προσπαθούν να βρουν το δρόμο της επανένταξης στην κοινότητα.

Στην Ορθόδοξη Εκκλησία, το κύριο επιχείρημα κατά της αναβίωσης του αρχαίου θεσμού των διακονισμών είναι ότι με αυτό τον τρόπο οι γυναίκες θα βρουν τρόπο να γίνουν ιερείς, κάτι που είναι δεν είναι αποδεκτό από την Ορθόδοξη Παράδοση. Είναι δυνατόν να υποστηρίξουμε την πρώτη τάξη της χειροτονούμενης ιερωσύνης στην Ορθόδοξη Εκκλησία προσθέτοντας ένα θεσμό όπως η *Διακριτική Διακονία* συμπεριλαμβάνοντας και γυναίκες διακόνους όπως και άνδρες; Αυτό θα επιτρέψει στις γυναίκες να δεσμευτούν στην διακονική προσφορά.

9η συνεδρία

Η ιεραποστολική διάσταση της γυναικείας διακονίας και οι Ορθόδοξες αντιδράσεις

Οι διακόνισσες υπό το πρίσμα της σύγχρονης Ορθόδοξης ιεραποστολής

Δρ. Εύη Βουλγαράκη-Πισίνα

Περίληψη

Ο θεσμός των διακονισσών εξετάζεται συνήθως ιστορικά ή από πλευράς τυπικού, και καθώς διαπιστώνεται πως συνιστά αρχέγονη παράδοση της Εκκλησίας, ένας νοσταλγικός τόνος συνήθως επικυριαρχεί στη συζήτηση. Η συζήτηση για τα αίτια μιας αρνητικής για τον θεσμό ιστορικής εξέλιξης παραμένει πάντα επίκαιρη όσο και μια μελέτη σκοπιμότητας για την ανασύσταση του θεσμού σήμερα.

Στην παρούσα εισήγηση θα εξετάσουμε το θέμα από τη σκοπιά της ιεραποστολής και της μαρτυρίας της Εκκλησίας προς τα έξω δίνοντας έμφαση πέρα από τον δυτικό κόσμο με την προϊούσα αποχριστιανοποίησή του ιδίως στην ήπειρο της Αφρικής, όπου και η σημαντική πρωτοβουλία του πατριαρχείου Αλεξανδρείας.

Θα αναδείξουμε τις ιδιαίτερες ανάγκες των τοπικών κοινωνιών της Αφρικής, όπως επισημάνθηκαν και στις εισηγήσεις μητροπολιτών του παλαιάτου Πατριαρχείου. Θα αναφερθούμε κριτικά στις αντιδράσεις εκείνων των παραγόντων που παρεμποδίζουν εξωγενώς την άσκηση υγιούς ιεραποστολικού έργου στην Αφρική, με το πρόσχημα της παρεχόμενης βοήθειας, μέσω της οποίας και των όρων της οδηγούν τις εκκλησίες σε μια άλλου τύπου νεοαποικιοκρατική εξάρτηση και διαταράσσουν πλήρως την Ορθόδοξη εκκλησιολογία.

Λαμβάνοντας εξάλλου υπόψη την κοινή μέριμνα των φορέων της ιεραποστολής και των τοπικών εκκλησιών για μαρτυρία και διακονία, η οποία αναδεικνύεται στην υψηλή αφοσίωση των αφρικανικών μητροπόλεων σε έργα αναπτυξιακά, θα τονίσουμε τη σημασία που μπορεί να έχει η μεγαλύτερη στήριξη των γυναικών αλλά και η στήριξη των εκκλησιών από τις γυναίκες. Θα αναπτύξουμε τη θέση ότι μια περισσότερο φεμινιστική προσέγγιση της θεολογίας αποκαθιστά τη χριστιανική ανθρωπολογία σε συνθήκες πολύ ιδιαίτερων ανισοτήτων, όπου οι γυναίκες πλήττονται ιδιαίτερα. Αποκαθιστά εξάλλου μια υγιή κοινωνικότητα και κοινοτική ζωή που έχει ιδιαίτερα πληγεί από την απότομη συνάντηση της Αφρικής με τον σύγχρονο κόσμο. Θεραπεύει με τρόπο απαλό και σταδιακό, εν πολλοίς ανώδυνο, σοβαρά ζητήματα ηθικής τάξης που παραμένουν με άλλες μεθόδους άλυτα, όπως επί παραδείγματι αυτά που γεννά η παραδοσιακή αφρικανική πολυγαμία. Απαντά στη βία σε βάρος των γυναικών και τον υψηλότατο βαθμό γυναικοκτονιών, και δίνει σαφώς κατεύθυνση λύσης στο ζητούμενο της ανάπτυξης και της προκοπής, αλλά και στην αντιμετώπιση της φτώχειας.

Εξάλλου, τόσο στην περίπτωση Αφρικής όσο και του δυτικού κόσμου, θεωρούμε ότι το ιδίτυπο *apartheid* σε βάρος των γυναικών στο περιβάλλον της Εκκλησίας, αντίκειται απολύτως στον τρόπο που οι νέες ιδίως γυναίκες αντιλαμβάνονται την αποστολή τους και τον ρόλο τους στη ζωή, και είναι σημαντική παράμετρος αποχώρησης ή αδιαφορίας τους για την εκκλησιαστική ζωή, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται και να αμελείται η σωτηρειώδης αποστολή της Εκκλησίας και η απήχησή της στη σύγχρονη κοινωνία.

Γυναίκες διάκονοι στο Πατριαρχείο Αντιοχείας

Καθηγητής Nicolas Abou Mrad

Περίληψη

Αυτή η εισήγηση παρουσιάζει μια άποψη για το ρόλο των γυναικών στην Εκκλησία της Αντιόχειας στη σύγχρονη εποχή. Αν και ο ρόλος των διακονισσών ως παραδοσιακής τάξης στην ιστορία της Εκκλησίας έχει ξεθωριάσει αρκετούς αιώνες πριν, οι γυναίκες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη ζωή και την αποστολή της Εκκλησίας της Αντιοχείας, ιδιαίτερα μετά την εμφάνιση του Ορθόδοξου Κινήματος της Νεολαίας στη δεκαετία του 1940 και την αναγέννηση που προέκυψε από αυτό. Ως ηγέτες ομάδων σπουδών, ενεργά μέλη των Κινήσεων Νεολαίας σε ενορίες και κυρίως ως συγγραφείς άρθρων και βιβλίων που ασχολούνται με θέματα που βρίσκονται στην καρδιά της χριστιανικής πίστης, οι ορθόδοξες γυναίκες στην Αντιόχεια έχουν καθιερωθεί ως ενεργοί παράγοντες στην εκκλησιαστική σκηνή. Παρόλα αυτά, υπάρχει αρκετά ακόμη που πρέπει να γίνουν προκειμένου να αποκτήσουν το ρόλο που απαιτείται να έχουν στην λειτουργική και ποιμαντική ζωή της Εκκλησίας.

Λαϊκοί και γυναικεία διακονία στην αυτοκέφαλη Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας

Καθ. π. Κύριλλος Hovorun

Περίληψη

Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας (OCU), η οποία ιδρύθηκε το 2019 με την απονομή του Τόμου της Αυτοκεφαλίας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, σ' αυτό το στάδιο παρουσιάζει το άνοιγμα προς τη λειτουργική μεταρρύθμιση, τα νέα μοντέλα διοίκησης, την ένταξη των λαϊκών και των γυναικών στη ζωή της. Αυτή η τάση είναι αντίθετη προς τις τάσεις της αντίπαλής της, Ουκρανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας υπό το Πατριαρχείο Μόσχας (UOC-MP), η οποία καταδεικνύει έναν αυξανόμενο απομονωτισμό και συντηρητισμό, που φαίνεται να βρίσκεται στο δρόμο του να μετασχηματιστεί σε φονταμενταλισμό. Η ουκρανική κοινωνία, βέβαια, ειδικά στο θρησκευτικό της μέρος, συνεχίζει να είναι συντηρητική. Προς το παρόν δεν θα δεχόταν καμία θέση ευθύνης μυστηριακή ή ιεραρχική για τις γυναίκες. Η νέα εκκλησία της Ουκρανίας, ωστόσο, δείχνει την ετοιμότητα να προωθήσει το ρόλο των γυναικών στο πλαίσιο του εφικτού υπό τις παρούσες κοινωνικές συνθήκες.

10η συνεδρία

Η σύγχρονη ελληνική εμπειρία

Η Σχολή των Διακονισσών και οι αντιδράσεις της Εκκλησίας της Ελλάδος

Καθηγήτρια Βασιλική Σταθοκώστα

Περίληψη

Η γυναικεία παρουσία στη ζωή της πολιτείας και της Εκκλησίας στην Ελλάδα γίνεται αισθητή κυρίως κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Σχετίζεται με τις ανάγκες για την κάλυψη κενών στην περίθαλψη, την εκπαίδευση, το κατηχητικό και το ποιμαντικό έργο. Παράλληλα, συνδέεται με τις προσπάθειες για την αναγέννηση του έθνους και της Εκκλησίας. Ωθηση στην πορεία ανάπτυξης της Εκκλησίας της Ελλάδος και την αξιοποίηση της συμμετοχής των γυναικών στην Εκκλησία έδωσε η οικουμενική κίνηση και τα προγράμματα Διεκκλησιαστικής Βοήθειας του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών σε συνεργασία -πάντοτε- με την Εκκλησία της Ελλάδος. Η ίδρυση της Σχολής Διακονισσών της Εκκλησίας της Ελλάδος, τα οράματα και οι στόχοι των εμπνευστών της, οι δυσκολίες, τα εμπόδια και η εξέλιξη της Σχολής αποτελούν το περιεχόμενο της εισήγησης με απώτερο σκοπό την αποτύπωση και την εκτίμηση του προβληματισμού του εκκλησιαστικού κόσμου στην Ελλάδα για τις δυνατότητες συμμετοχής των γυναικών στην Εκκλησία. Οι προβληματισμοί αυτοί συσχετίζονται με τις δυνατότητες αναβίωσης του θεσμού των διακονισσών στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Η πραγμάτευση του θέματος γίνεται με τη χρήση πηγαίου αρχειακού υλικού και βιβλιογραφίας.

Ο Άγιος Νεκτάριος και οι Διακόνισσες

Δρ. Ευανθία Αδαμτζίλογλου

Περίληψη

Ο Άγιος Νεκτάριος ως ιεροκήρυκας και Επίσκοπος Πενταπόλεως στην Αλεξάνδρεια και αργότερα ως Διευθυντής στην Ριζάρειο Σχολή Αθηνών διακρίθηκε και ως Λόγιος Ιεράρχης με ευρύτητα σκέψης. Αυτό φαίνεται στο πλούσιο συγγραφικό του έργο, στην αλληλογραφία που είχε με τους μοναχούς της Grottaferrata στη Ρώμη και με το Οικουμενικό Πατριαρχείο για το θέμα της Ένωσης των Εκκλησιών.

Όταν ιδρύει στην Αίγινα τη Γυναικεία Μονή της Αγίας Τριάδας αναβιώνει το θεσμό των Διακονισσών σύμφωνα με τη μακραίωνη παράδοση της Ανατολικής Ορθόδοξου Εκκλησίας. Υπάρχουν μαρτυρίες ότι οι Διακόνισσες της Μονής έφεραν Οράριο σταυρωτά και συνόδευαν τον ιεράρχη στη Μικρή και τη Μεγάλη Είσοδο της Θείας Λειτουργίας.

Όταν ο αρχιεπίσκοπος Αθηνών Θεόκλητος ζήτησε εξηγήσεις από τον Άγιο για διαδόσεις ότι οι γυναίκες της Μονής φορούν άμφια, ο Άγιος Νεκτάριος σε απαντητική του επιστολή αναφέρει ότι οι Διακόνισσες φέρουν το οράριο και τα επιμανίκια κατά την τάξη των Υποδιακόνων και περιγράφει τα καθήκοντά τους. Έχουν ενδιαφέρον οι παραδόσεις που αναφέρουν τον τρόπο που ο Ιεράρχης επέλεγε τις διακόνισσες. Μετά το θάνατο του Αγίου Νεκταρίου ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος συνέχισε τον θεσμό των Διακονισσών εκτιμώντας ιδιαίτερα το έργο του προκατόχου του στη Ριζάρειο Σχολή.

Ο ρόλος των γυναικών στη ζωή της Εκκλησίας κατά τον Άγιο Αμφιλόχιο Πάτμου

Δρ. Νικόλαος Γ. Τσιρέβελος

Περίληψη

Η παρούσα εργασία επιδιώκει να αναδείξει τη σπουδαιότητα της διακονικής προσφοράς των γυναικών -και ειδικά των μοναζουσών- στη ζωή της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Η εισήγηση εστιάζει στο έργο του αγίου Αμφιλοχίου της Πάτμου, ο οποίος έδρασε ιεραποστολικά στην Ελλάδα. Συνεργάτιδες στο σπουδαίο πνευματικό του έργο υπήρξαν πολλές γυναίκες, οι οποίες συνέβαλλαν στη μαρτυρία της εν Χριστώ ζωής σε διάφορους κοινωνικούς τομείς. Συγχρόνως ο άγιος υπήρξε ιδρυτής διάφορων μοναστηριών και οραματιζόταν έναν ξεχωριστό ρόλο για τους μοναχούς και τις μοναχές στην ιεραποστολική διακονία στην οικουμένη. Σε αυτά τα πλαίσια η εργασία μας αποκαλύπτει ένα άγνωστο γεγονός. Το γεγονός αυτό αναφέρεται στη σχέση του αγίου Αμφιλοχίου της Πάτμου με τον τότε Μητροπολίτη Εδέσσης και μετέπειτα Θεσσαλονίκης Παντελεήμονα (Παπαγεωργίου) και αναδεικνύει το ενδιαφέρον τους για τη χειροθεσία των διακονισσών.